

**КРОЗ
ВЕКОВЕ**

**Војсковођа
у пеленама**

Најмлађи заповедник који је икад „водио“ једну армију у рат био је тромесечни Годаварт III, војвода од Брабанта (Белгија). Он је имао свега 90 дана када је наследио свог оца као владар Брабанта и врховни заповедник брабантске војске. Тек што је Годаварт „сео“ на престо избио је рат и

нови војвода, иако беба, требало је да своју војску поведе у битку. Бебу-владара однели су до бојног поља и оставили на чување једној ладилци која је његову колевку окачила између два дрвета. Тако је мали војвода присуствовао бици и победи, коју су тада извојевали његови војници, приписана је њему. За време своје владавине (1142-1190), Годаварт је био познат под именом „Храбри“. Међутим, историја га много чешће помиње под мање ласкавим називом „војводе у пеленама“.

**Најстарија
реклама**

Најстарији до данас нађени рекламни текст потиче од пре 2500 година и био је откопан у Мемфису, у Египту, а сада се налази у музеју

у Каиру. Тест гласи: „Ја, Рино са Крита, тумачим снове по наредби богова“.

Занимљиво је да је прва у историји реклама, као и већина после ње, била употребљена за „робу“ сумњивог квалитета.

У ОВОМ БРОЈУ: Габријела. Јунаци нашеј маја. Прве чишћонице у Србији. Црне амазонке. Ноћна бића. Камени цвештови. Сиорџи за жене. Седам недеља без иједној заложја.

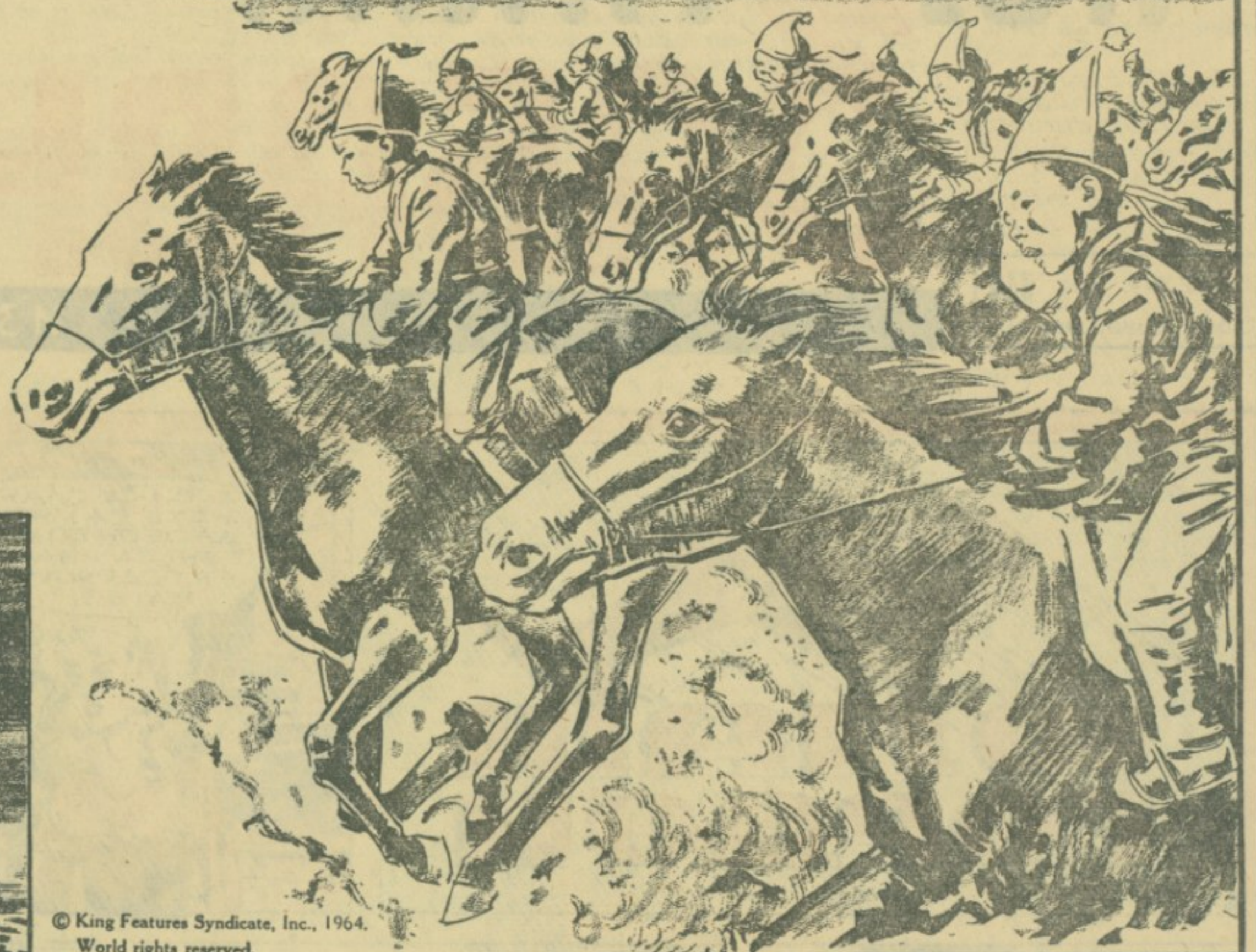
Ripley's

Веровали или не!

ГРОБ

МОХАМЕДА АРКИЈА ВЛАДАРА ЗЕМЉЕ ГАО (ЗАПАДНА АФРИКА) БИО ЈЕ САГРАЂЕН ЗА ЊЕГОВА ЖИВОТА ПРЕМА УСМЕНОМ ОПИСУ ЕГИПАТСКИХ ПИРАМИДА. КРАЉ ЈЕ ПРЕ СВОЈЕ СМРТИ, 1493. ГОДИНЕ, ПОСЕТИО ЕГИПАТ И ОТКРИО ДА ЊЕГОВ ГРОБ УОПШТЕ НЕ ЛИЖИ НА ПИРАМИДУ — АЛИ ТА НЕТАЧНА КОПИЈА ВИШЕ МУ СЕ СВИЂАЛА ОД ОРГИНАЛА!

© King Features Syndicate, Inc., 1964. World rights reserved.

ДОН ВИЛИЈЕМ КОНГЕР

(1857 - 1920) ИЗ ОФКНЕР КАУНТИЈА (САД) БИО ЈЕ ЈЕДНО ЗА ДРУГИМ, ПРЕДСЕДНИК 5 РАЗНИХ КОЛЕЦА

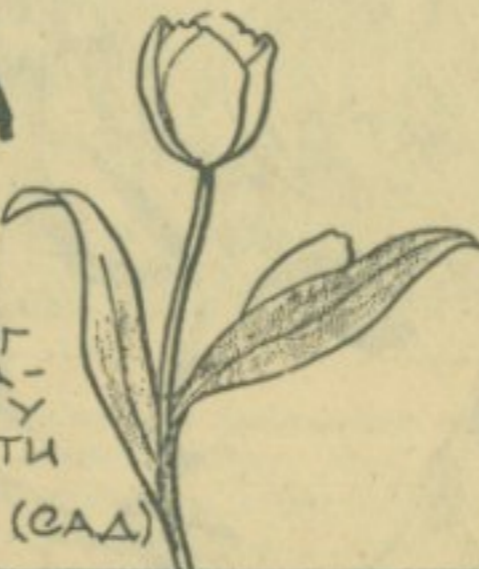

ПЕТОСТРУКО СУНЦЕ

РАЈА ЈУТАРЊА ИЗМАГЛИЦА У СИНГНИНГУ-У У КИНИ, СТВАРА НА НЕБУ НЕОБИЧНУ ОПТИЧКУ ВАРКУ: ПЕТОСТРУКО СУНЦЕ

ЛАЛА

ЦИЈА ЈЕ ЦВЕТНА ПЕТЕЉКА ИЗРАСТА ИЗ САМОГ ЛИСТА НА ТРЕНА ЈЕ У ВРТУ КЕТИ СОЛЦ ИЗ АУРОРЕ (САД)

НАЈЧУДНИЈА ТРКА КОЊА НА СВЕТУ

СВАКЕ ГОДИНЕ У МОНГОЛИЈИ СЕ ОДРЖАВА ТРКА ДА БИ СЕ ОДРЕДИЛА ТРИ НАЈБРЖА КОЊА У ЗЕМЉИ. У ТРЦИ НА 30 КИЛОМЕТАРА УВЕК УЧЕСТВУЈЕ 200 КОЊА КОЈЕ ЈАШУ ДЕЦА ОД 5 ДО 6 ГОДИНА. МАЛИШАНИ — ОД КОЈИХ МНОГИ МОРАЈУ ДА БУДУ БЕЗАНИ ЗА КОЊА — УПОТРЕБАВАЈУ СЕ КАО ЛОКЕЈИ ДА БИ СЕ ШТО ЈЕ МОГУЋНО ТАЧНИЈЕ ИСПИТАЛЕ ПРИРОДНЕ СПОСОБНОСТИ КОЊА. ИПАК, ВЕКОВИМА ВЕК НИЈЕ ЗАБЕЛЕЖЕН НИ ЈЕДАН НЕБРЕЃАН СЛУЧАЈ.

СТАТИСТИЧАР НА СВЕТСКОЈ ИЗЛОЖБИ

Од материјала употребљеног за уређење светске изложбе у Њујорку, могао би се сазидати град

За њу је било саграђено 150 павиљона за 30.000 излагача из 50 земаља. Међу изложеним предметима налазио се двоструки телеграф Томаса Едисона помоћу кога су се истовремено могле послати две поруке. Чикашка светска изложба, отворена 1893. године, била је уједно и прослава 400-годишњице откривања Америке, односно 401 године откако је Колумбо дошао у Нови свет, јер је била потребна цела година дана да би се изложбени простор уредио и на њему

подигле блиставе, као од мер мера зграде. „Бели град“ — назван је тај скуп грађевина и павиљона. Изложба је трајала шест месеци и за то време посетили су је милиони људи. У „средншту“ изложбе налазио се точак висок близу 80 метара који је у своје 36 кабинне, велике као градски аутобуси, могао одједном да прими више од хиљаду путника! У овом, нашем, веку у Америци је приређено, рачунајући и ову последњу, 9 светских изложби. После релатив

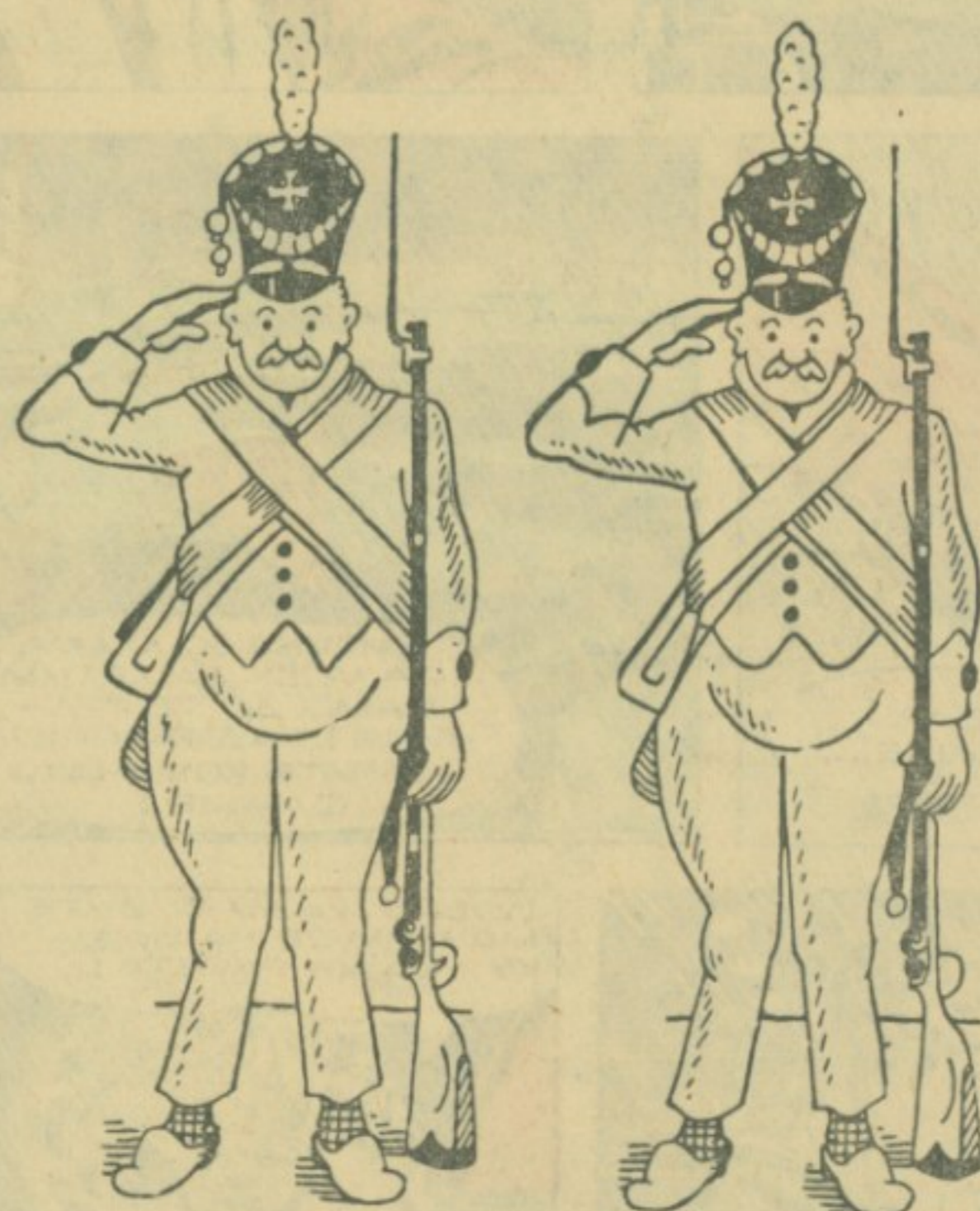
но мале и скромне изложбе у Буфалу 1901. године, дошла је светска изложба у Сент Луису 1904. грађевина са 1500 павиљона и 72 километра путева. Свака нова изложба била је већа, блиставија и модернија од претходне. О свим светским изложбама статистичари су покупили и средили огроман број података. Они су већ израчунали да ће кад данашња изложба буде завршена тих података бити толико да ће испунити књигу средњег формата али дебелу 7,4 сантиметара.

Чим се отвори једна велика међународна изложба, статистичари по чуна да броје. Ни изложба отворена недавно у Њујорку није у том погледу могла да буде изузетак. Ево првог податка: светска изложба у Њујорку прва је у историји за чију је припрему и уређивање изложбеног простора потрошена свота која се не може изразити у милионима долара, јер је процењена на више од милијарду долара. На подизању разних зграда на изложбеном простору било је употребљено 9.000 радника. За те зграде и друге објекте на изложби отишло је 250.000 тона челика. Дуж улица на изложбеном простору, чија укупна дужина износи 23 километра, постављено је 1842 електрична стуба са светиљкама. Биле су потребне две године да би се инсталирало 544 километра електричних каблова, 23 километра главних водоводних цеви, 16 километра главних цеви за плин, 46 километара телефонских каблова и 29 километара канализационих цеви.

Када би један град од 200.000 становника имао све ово могао би се сматрати — добро уређеним. За 70 милиона очекиваних посетилаца (40 милиона ове и 30 милиона идуће године), спремно је 3.500 клупа и 2.500 сефова-гардероба уређених на принципу аутомата у који се убације метални новчић. У 113 обичних и експрес ресторана има 30.552 столице. Ако посетиоци изложбе заже ле да обаве какав приватан или послован разговор, на располагању им стоји 10.000 телефонских апарата. Прва међународна изложба била је приређена у Лондону 1851. године. Њено средиште и најпривлачнији објект била

је велика зграда од стакла на звана Кристална палата. Енглези тврде да не воле статистичку и да је прикупљање и објављивање статистичких података „амерички манир“. Због тога и овај податак о величини Кристалне палате потиче из америчких извора: палата је била дугачка тачно 1.851 стопу (стопа 30,48 сантиметара); број стопа подудара се са годином приређивања изложбе. Изложба је трајала свега пет месеци али је ипак имала 6 милиона посетилаца. Лондонска изложба и њено „срце“ имали су толико успеха да су неки Американци 1853. године за светску изложбу у Њујорку саградили копију Кристалне палате и то поред једног великог резервоара. Изложба је трајала годину дана, али је требало да палата остане заувек на томе месту. Међутим, пет година касније палата је до темеља изгорела за свега пола часа мада је у оближњем резервоару било 78 милиона литара воде. Светска изложба у Филадефији приређена је 1876.

Нешто није у реду

Мирно! Стари војник, иако већ у патикама, заузео је прописан став. Али, причекајте тренутак: овде нешто није у реду. На левом цртежу четири ствари представљене су другачије него на десном, док на десном недостају четири којих на левом има. Ко жели да открије осам различитих детаља на оба цртежа, нека прилегне на посао.

»ТЕХНИКА М«

Немац Јозеф Абел из Франкфурта се специјализовао у изради „портрета“ писаћом машином. Његова техника је сасвим једноставна: састоји се у томе што откуцава слабије или јаче само мало слово „м“.

»НАЈВЕЋИ« ИЗУМ

Кад су упитали чувеног при рођака Жана Ростана који је највећи проналазак, пошто је комерцијализовао, изменио живот наших савременика, он је одговорио: — Бојење косе.

СЛАВНА ГЛАВЊА

Неки Француз по имену Шарлман пронашао је на обали Денкерка једну велику бродску катарку и понео је кући да би је заложено уместо других дрва.

Кад му је катарка скоро до краја изгорела приметно је да на њој нешто пише. Позвани специјалиста је утврдио да је то катарка фрегате Диге-Труен која је учествовала у бици код Трафалгара.

СЕДАМ НЕДЕЉА БЕЗ ИЈЕДНОГ ЗАЛОГАЈА

У затвору у Вакавилу, једном малом граду који лежи 50 километара источно од Сан Франциска, живе први људи у историји који се већ неколико седмица хране вештачки. Да не буде забуне: није реч о екстрактима иначе природних животних намирница, као што су, на пример, супе у праху или јетра у праху, већ о хемикалијама.

Доктор Милтон Виниц, који врши овај експеримент са 18 затвореника — добровољаца, провлачио је прсте кроз ситан прах и објашњавао новинарима: „Јело, заправо једење, увек ће остати омиљено људима али више неће бити потребно. Или, бар неће бити неопходно потребно“.

Затвореници у Вакавилу не узимају ни залогај хране, већ само прашак састављен од 48 хемикалија, углавном од аминокиселина, витамина, соли и глукозе. „Опитни кунџи“ узимају овај прашак или растворен у води — укупно око један литар — или у облику инјекција.

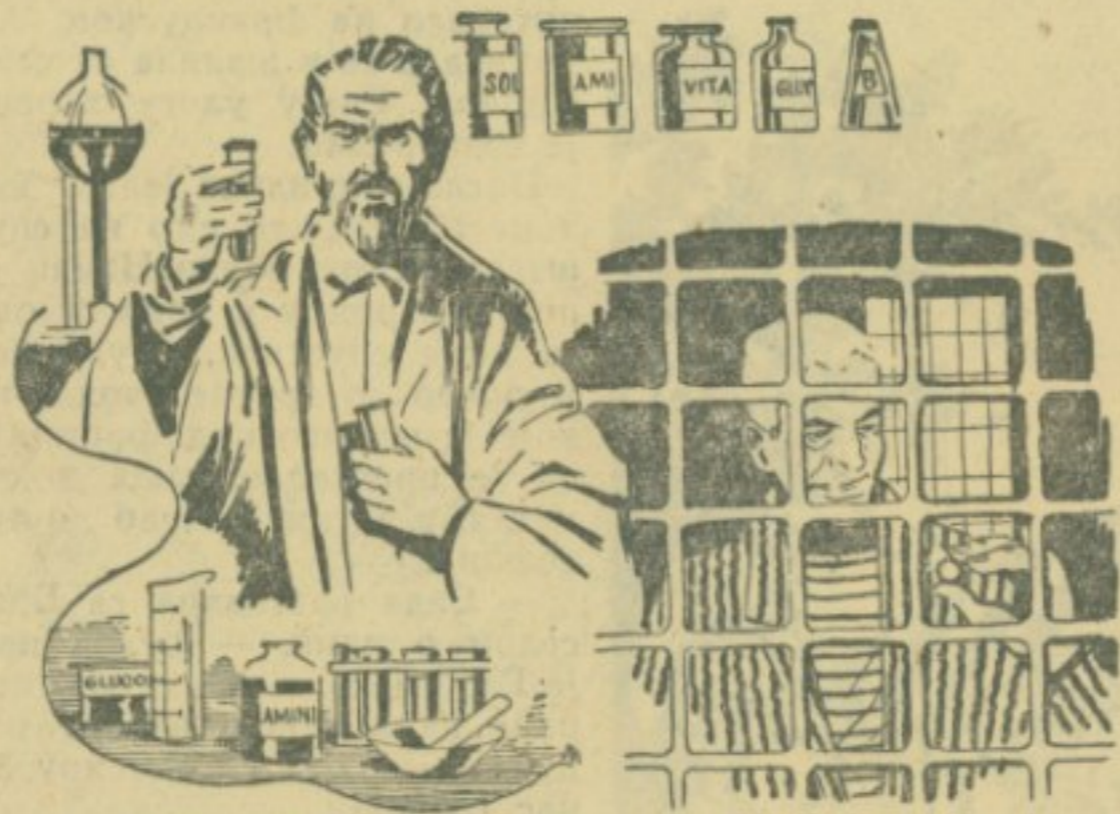
„Седамдесет и пет процена целокупног становништва на земљи живи од хране која има мању хранљиву вредност од наше — каже доктор Виниц. — Прашак нема никаквог укуса, али му наши затвореници могу додати вештачке „есенције укуса“ почев од укуса малине па до димљене шунке“.

Да ли им оваква исхрана одговара? Доктор Виниц тврди да се сви који учествују у овом експерименту осећају боље по при нормалној исхрани. Гојазни су „безболно“ маkli непотребне килограме јер прашак садржи само потребне масти (а не и сувишне које се налазе у обичној храни), док су се мршави угојили пошто су их узимали више. Наиме, калорична вредност прашка може се према жељи

оног који га узима или према жељи лекара, повећати или смањити.

Калорична вредност дневног оброка вештачке исхране варира између 2.100 и 3.700 калорија. Сви затвореници који учествују у експерименту здравствено се боље осећају, нису гладни и не показују никакве знаке нервозе. Они су чак изјавили да су спремни да без нормалне исхране издрже најмање шест месеци.

Експерименти са вештачком храном почели су ускоро пошто је био лансиран први Земљин вештачки сателит. Под руководством доктора Ц. Гринштајна метод исхранања вештачком храном испробан је у калифорнијском градићу Сан Матео — на

животињама. После Гринштајнове смрти о његовим експериментима дозвољено је Национална америчка администрација за

аеро и космонаутику и њихово даље вођење било је поверено доктору Виницу. Стручњаке за исхрану космонаута нарочито занима

мер, углавном једу само пиринач и пасуљ.

Поред тога, вештачка храна пружа неслушене могућности у медицинској пракси: као специјална исхрана за особе којима прети закречавање крвних судова, за дијабетичаре, за старе, за оне који су без апетита или болеснике који се морају извесно време исхранавати „инјекцијама“. Не треба заборавити на учеснике разних поларних и планинарских експедиција, као и свих оних који треба да имају довољне залихе хране а немају могућности за њено ношење или складирање.

И поред више него задовољавајућег резултата добијених за последњих седам недеља, колико експеримент траје, наука ће о њему свој суд донети тек после две године кад вештачка храна буде издржала све пробе и буде прошла кроз све контроле.

»АПСОЛУТНИ ЗВЕКАНИ«

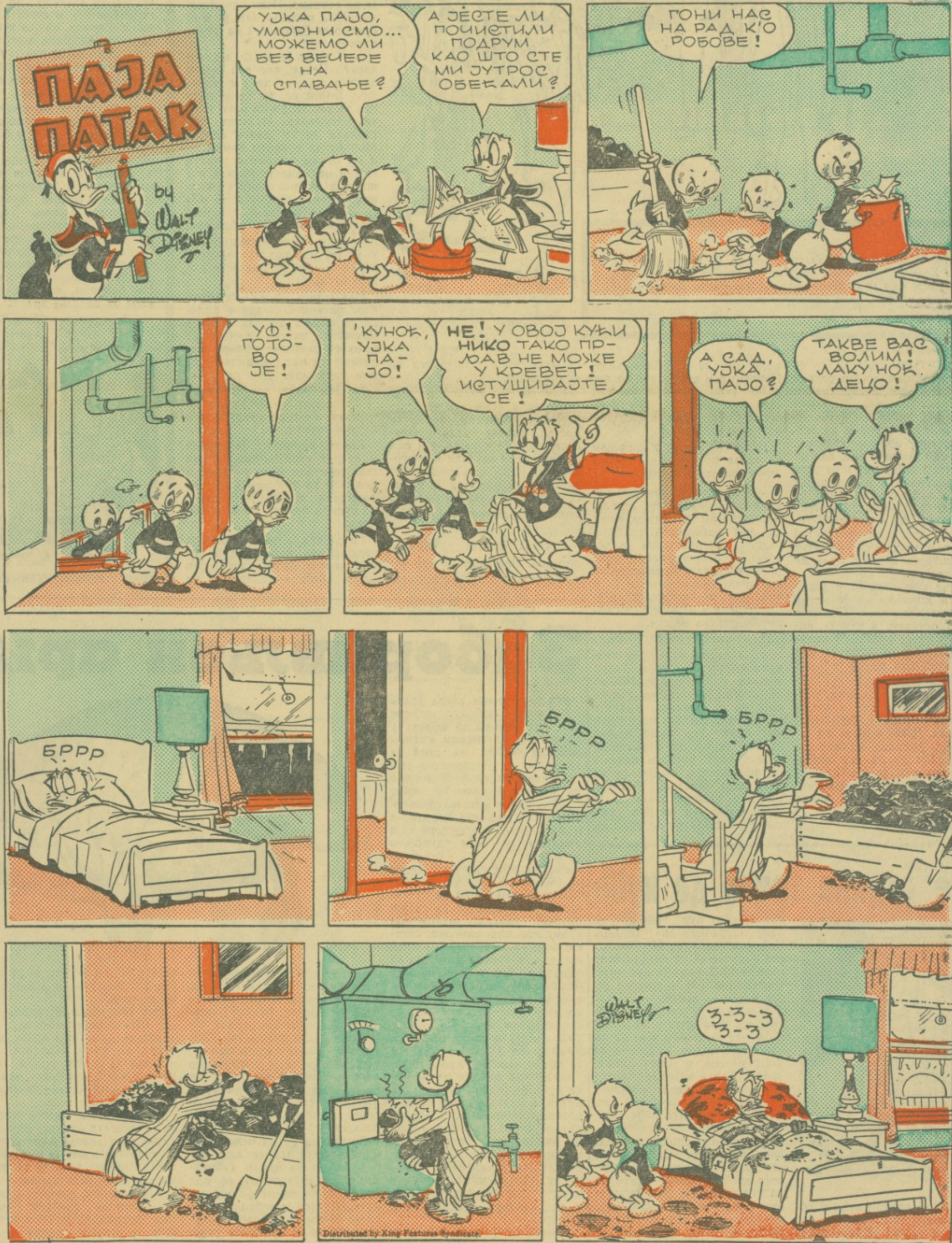
Становници Њујорка, закупљени својим пословним бригама, увек се некуд журе и не примећују готово ништа од онога што се око њих на улици догађа — изјавио је на конгресу америчких психолога доктор Џин Кели. Да би доказао ово своје тврђење он је извео необичан експеримент: сео је на угао једне од најпрометнијих улица, ставио крај себе шешир као што чине просјаци, и после пола часа у њему је

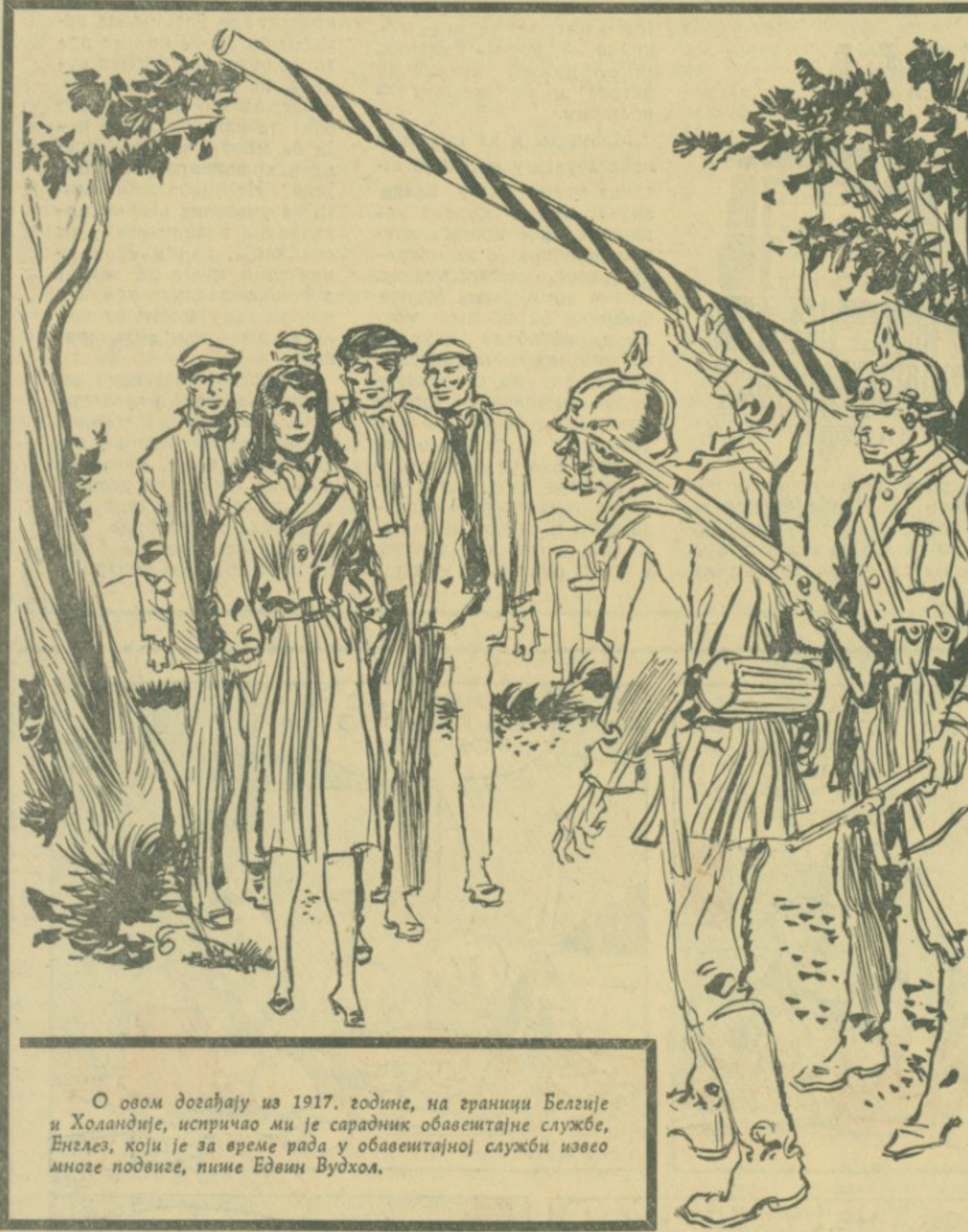
већ имао неколико долара у металном новцу.

Мада сви просјаци немају увек толико среће као што је имао доктор Кели, није чудно то што су пролазници према њему били дарежљиви. За чуђење је нешто савим друго. Доктор Кели је, седећи на тротоару, држао у рукама таблицу с натписом: Ја сам материјално обезбеђен човек. Имам текући рачун у банци, а ко на то не обрати пажњу тај је апсолутни звекач.“

Таблицу, очигледно, нико није прочитао.

ГАБРИЈЕЛА

О овом догађају из 1917. године, на граници Белгије и Холандије, испричао ми је сарадник обавештајне службе, Енглец, који је за време рада у обавештајној служби извео многе подвиге, пише Едвин Вудхол.

Добио сам задатак да се пробијем до Брисела и да, ако могу, сазнам распоред немачких појачања која су стигла са источног фронта. Одлучио сам да једне вечери пређем границу. Имао сам доста новца, али ме је онеспокојавало што сам без докумената и поузданог водича који би ме одвео до холандске границе. Највећу бригу ми је задавало и то што сам баш тога дана видео једног припадника немачке обавештајне службе који ме је познавао.

Увече сам отишао у једну кућу и домаћин ме је веома љубазно дочекао. Понудио ми да останем, а сам се побринуо да се нађем са водичем Габријелом, која ће ме мене превести преко границе још троје.

Пошто сам саслушао упорорења, отишао сам мрачним улицама Брисела на место састанка. Десет минута до заказаног времена мучило ме је питање: да ли сам добро поступио или је требало да се позадам у сопствене снаге? Стрелео сам да нисам пао у клопку.

Конечно сам угледао групу

која ми се приближавала. Пришао сам и обратио се двојци уговореном лозинком: „Спреман сам за своју земљу“. Добио сам очекивани одговор: „Видећемо“.

То је био водич у кога сам се могао поуздати — храбра Францускиња Габријела.

— Сазнала сам тек пре неколико часова да сте стигли. Бринула сам да ли ћу моћи да вам набавим документа. Видите, — наставила је девојка, — исправе остале тројице су у реду. Дозволите да вас представим: капетан Б. и водник Г. из белгијског легационог одреда и војник Л. из наше британске војске.

Поздравили смо се хутке.

— Капетан и водник су радници који су до рата стално живели у Холандији. Пошто су завршили рад за фирму која их је послала, враћају се у Роттердам. Ви ћете бити мој брат. Ако буду нешто питали ја ћу да одговорам, а ако вама поставе питање на француском, надам се да ћете бити опрезни. У документима војника стоји да је Холанђанин, а он зна само енглески. Надајмо се ипак да

га нико неће испитивати на холандском.

— Стигли смо готово до Антверпена а нико нас није зауставио. Међутим, после су нас код сваког града претресале немачке страже. Ми смо се све време шалили и разговарали. Када смо дошли до песковитих равнина и ниске борове шуме код пограничне стражаре Кампегут, Габријела нас је упозорила:

— Сада морате да будете опрезни. Овај крај је пун немачких шпијуна. После ове

стражаре тек улазимо у опасну зону.

Код стражаре су нам још једном прегледали документа а одговоре је углавном давала Габријела. Веома лепа и кокетна она је одговарала брзо и живо када су је испитивали на француском, осмехивала се и шалила са стражарима. Своју улогу играла је изванредно.

После отприлике једног километра наишли смо на спуштenu рампу. Један Немац је подигао рампу и када се она за нама спустила, други нас је повео до дрвене бараке из које је изашао подофицир. Он је прегледао наша документа, а затим отишао до телефона.

— Сада разговара са Бриселом о нама, — рекла нам је Габријела. — Овде то увек раде када нешто није у реду... — и она се осмехну да нас охрабри.

После извесног времена подофицир се врати, даде нам документа и подиже рампу. Наставили смо пут по пешчаној пустињи и разривеном друму који се пружао уопредо са границом. Када смо се приближили једној шумици, немачки обавештај у официрској униформи позвао нас је да станемо. Изазивачки намигујући пришао нам је и обратио се Габријели на француском:

— У чему је ствар, мадам-азел? Чекам вас већ месец дана и никога да вас ухватим. Бојим се да ћу морати све да вас задржим иако имате документа. Недавно смо сазнали да су многа лажна. Мораћу да позovem помоћ, — и он брзим покретом ухвати гајтан на коме је висила пиштаљка. У том тренутку водник Белгијанац скочи на њега и заре му нож у груди. Прва се прибрала Габријела:

— Брзо, брзо, одвучимо га у јарак, јер ако нас затекну стражари све ће нас овде пострелати!

Иза једног брежуљка обрадлог ретком боровином виде-ла се линија фронта која се пружала читаве километре кроз ту пешчану област. Недалеко од нас појавила су се два стражара.

— Пожурите, — шапнула је Габријела. — Ја ћу их задржати, а ви ми приђите чим будете готови.

Брзим корацима је пошла у сусрет стражарима, а ми смо спустили леш у јарак и покрили га шибљем који смо покидали лудачком брзином па песком посули свеже мрље крви.

Габријела је разговарала са стражарима и очигледно добро играла своју улогу, јер су се обојица осмехнули на

нас. Заједно с њима кренули смо напред. Били смо на последњој етапи пута ка холандској граници. Некадашњу царинарницу Немци су претворили у стражару. Са друге стране линије вила се холандска застава и видела два холандска граничара. На-лазили смо се готово на слободи.

Немачки официр нас је испитивао. Очигледно није био задовољан нашим одговорима и као да је био у недоумици стално је гледао у Габријелу.

— Јесте ли среди између овог места и претходне стражаре једног немачког поли-

цијског официра? — обратио јој се на француском.

— Да, — без размислања је одговорила Габријела и дала опис убијеног Немца.

— Он ми је говорио о једној сумњивој девојци, некој младој Францускињи.

— Па ето, — рекла је Габријела са чаробним осмехом, — сад видите да су све његове сумње неоправдане.

После краћих формалности прешли смо границу и нашли се на слободи.

Тада сам први и последњи пут срео Габријелу. После десет месеци сазнао сам да су је Немци стрељали у околини Брисела.

ЛЕКОВИТЕ БИЈКЕ У АНТИЧКОМ ЛАЗАРЕТУ

Наше знање о лековитим биљкама у старом веку о-граничавало се досад на податке које о њима налазимо код грчких и римских писаца. Остаци појединих делова биљака нађени су само приликом ископавања у Египту, а сачувани су захваљујући песковитом тлу и сувој клими. У Европи, пак, о некадашњим биљкама могу се доносити закључци само на основу поленовог праха сачуваног у мочварама или угљенисаних биљака.

Археолози и палеонтолози су због тога с радошћу примили вест да су у близини Нојса, у Немачкој, на месту где је већ раније била откопана болница једног римског гарнизона, пронађени остаци биљака претворени у угаљ. Војни логор са болницом постојао је негде од 30. па до 92. године. Према тарћењу научника, као лековита средства употребљавана у тој болници, идентификоване су следеће траве:

Кичица или грозничавка која је, како су забележили антички писци, употребљавана за лечење рана и болести очију. Грозничавка је и у средњем веку слу-жила у исте сврхе.

Црна буника коју су многи народи старог века употребљавали као лек, али и као отров. Буника је нађена и у старогрчким гробницама. У грчкој и римској медицини позната је као наркотик.

Кантарион је у старој медицини имао вишеструку примену, употребљаван је, на пример, као средство против крвних болести.

Боквица је служила за лечење разних отока и као средство против кашља.

У ископинама старе грчке болнице такође су нађене посуде за туцање и тучкови за ситњење сувих трава, као и разне кашике за одмеравање доза при прављењу мелема.

Заборављен арктички сисар

Природњаци славе једну малу победу: велики морски сисар познат у науци под латинским именом *Rhytina stelleri* за кога се сматрало да је ишчезао још у 18 веку, појавио се поново на обалама далекоисточног Сибира где је и раније живео. Ова животиња има анатомске и биолошке особености које раније нису биле довољно проучене.

Ритина припада роду сирена (*Sirenia*) са изузетно дебелом кожом од 10 до 25 милиметара због које се те животиње сматрају неком врстом морских слонова. Задње ноге су им ишчезле а предње су претворене у пераја за пливање. То су доброћудни биљождери са расеченом горњом усном помоћу које спретно пасу траву и разне биљке са морског дна. Вид им је лош али чуло слуха одлично. Хватају се мрежама ако им се приђе сасвим тихо с леђа.

Сродници ритине из Африке дуги су један и по два метра а у Индијском океану достижу и три метра. Праве ритине су у поређењу с њима цинови јер достижу и осам метара а њихова кожа је дебела 30 милиметара. Ритине су некада живеле искључиво у Беринговом мореузу и на крајњем северистоку Сибира.

Сличне су фокама и моржевима, али су они знатно краћи (око четири метра најви-

ше) и имају сасвим друкчији реп. Ритину је први открио немачки природњак Штелер који је пратио Беринга приликом његовог последњег путовања на Далеки исток 1742. године. Сибирски рибари из тог доба звали су ритине морским кравама и ловили су их на ушћима река на Камчатки, код Алеутских острва, Беринговог мореуза и на обалама Аласке.

Домороци су их немилосрдно тамањили јер се лако лове, пливају на малим дубинама и не задржавају се под водом дуже од неколико минута. Штелер је забележио да су се помоћу готово искључиво хранили њиховим укуси-ним месом а Чукци су од њихове дебеле коже правили

чамце. И сам Беринг је са својим људима убио и појео једну ритину.

Већ 1768, само 26 година после Штелеровог открића, сматрало се да је ова врста престала да живи. Нордескјолд помиње да је 1854. године код Беринговог мореуза видео једну ритину али то је непоуздани доказ.

Разни музеји Европе чували су скелете ритине, поједине кости и делове њене коже. Хамбуршки музеј је имао ком-плетни скелет који је на жалост у току рата пропао.

У совјетској научној ревизији „Природа“ зоолози Берзин, Тихомиров и Тронин писали су прошле године да је једна студијска група са совјетског брода китоловца Бу-

ран једног јутра видела на совјетској обали Беринговог мореуза стотинак метара далеко од брода, шест огромних ритина. Сутрадан су совјетски природњаци поново видели на ушћу једне реке како исте животиње пасу на ма-лој дубини. Природњаци, и-начне одлични познаваоци свих морских сисара, сматра-ју да то могу бити само ритине. Описали су их као велике животиње са кожом там-не боје, малом главом и исеченом горњом усном. Дугач-ке шест до осам метара оне су споро пливале. Заронили би само на кратко време и по-ново испливале на површину.

Пошто ниједна од тих животиња није ухваћена совјетски биолози припремају нову експедицију која би уловила неку од ових ретких и давно заборављених северносибир-ских животиња.

Две године трчао до куће

Да би се вратио кући у којој је одрастао, немачки пас овчар по имену Чинук прева-лио је 2.250 километара и прешао преко Стеновитих плани-

на. За овај пут Чинук су биле потребне две године. Чинуков господар Џо Мартинез одселио се из града Скотсблефа 1962. када је пас имао три године. Он је, разуме се, пса повео са собом.

Једног дана из једног мотела у Сакраменту у Калифорнији, пас је нестао и више га нико није видео. Крајем прошлог месеца, у Скотсблефу, пред кућом у којој је Мартинез некад становао, појавио се један велики овчарски пас. Један сусед зовнуо га је по имену и Чинук му је пришао. Пас је веома радосно поздрав-ио Бена Мартинеза, брата свог бившег господара коме није требало много времена да утврди да пас није заборавио старе игре и да послушно извршава сва стара наређења. Браћа су се преко писмама договорили да Чинук остане у Скотсблефу.

ЦРНЕ АМАЗОНКЕ

Краљ је био свемогућ и немилосрдан. Он је чврсто веровао да је његов род потекао од пантера који је у шуми срео девојку-лепотицу и натерао је да се уда за њега. Сматрао је себе непобедивим јер краљ је — пловка, а сви знају да је крв пловке — отров. Седи на свом изрезбареном престољу, постављеном на глатким људским лобањама, краљ је одашљао одреде ратоборних и храбрих амазонки да огњем и стрелама покоравају оближња села. Становнике тих села који би остали у животу одводили су на Брег робова да би ту мењали своје заробљенике за шећер и оружје...

Али, амазонке нису умеле да пливају; оне су се бојале воде. И становништво села у шуми, спасавајући се ропства, бежало је према широким лагунама и градило себи домилове на високом кољу пободеном у воду, претварајући на тај начин обичне куће од бамбусових стабала у неприступачне тврђаве.

Тешко је рећи да ли је ово истина или легенда. Али, многе чињенице говоре да у овој легенди има и истине.

Давно већ у Дахомеју нема краљева; минуло је и шест мрачних деценија колонијалног ропства; пре четири године проглашена је република. Али, говорећи истину, мало се што изменило у животу становника ових сојеничких насеља која се налазе на двадесет километара од града Котоне.

Увече, са самог кућног прага, рибари полазе у риболов. Дуго у ноћ светlucaју им, као на поздрав, варнице са родних огњишта; то њихове жене у глиненим лонцима ку-

вају рибу и спремају децу за спавање. А рано ујутру, пре но што сунце ужеже, када се мужеви врате с добрим уловом, жене ће однети рибу на пијацу.

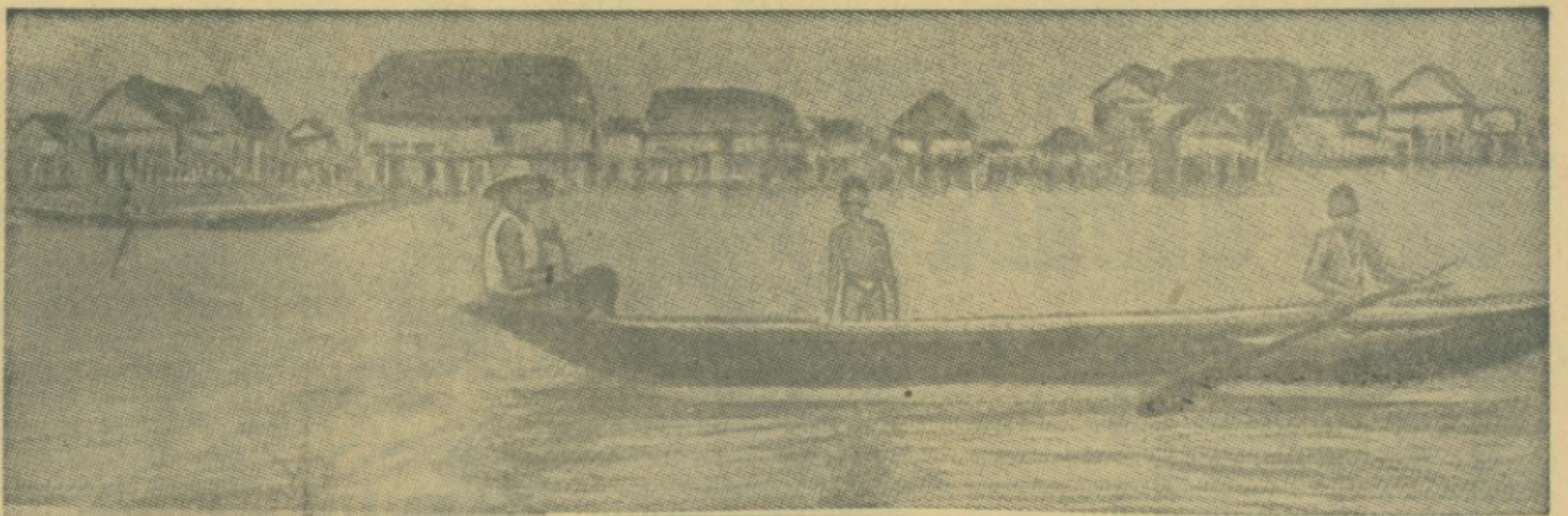
Крај сваке куће стоје чамци спремни за пут. Има их толико много да се у бесконачном лавиринту од коља морају сударати. Али, као у сваком „граду“ и овде постоје правила о „уличном саобраћају“.

На пијацама у оближњим већим насељима жене ће рибу или продати или је заменити за нарамак дрва, за сено, банане, шећер или сапун. Од добијеног новца многа од њих купиће себи за сукуњу платно јарких боја и разне ситнице потребне у кући. А затим, натраг у село на коњу.

И тако из дана у дан...

У насељима од бамбусових стабала често избијају пожари. Тада се за трен ока може изгубити и кућа и све у њој. Не тако давно у „дахомејској Венецији“ у једном дану изгорело је три стотине кућа. Њени становници страдају и од болести насталих, тврде, нездравом водом која се добија из дубоких бунара.

Становници сојеничких насеља не желе да напусте свој зачињави и преселе се на суво. Због тога ниједан грађанин неће се оженити девојком одраслом на води: читавог живота она ће чезнути за својим домом на кољу. И њихова браћа не желе живот другачији од оног којим живе њихови очеви. Али, деца и девојке који данас спретно воде своје чамце између коља, свакако ће у слободној домовини научити да другачије схватају живот и жалеће да га измене.

У многим крајевима Дахомеја живи се и данас као у време када су стваране легенде о црним амазонкама

ВОЛТ ДИЗНИ

ДИВЉИ САМ

АПАЧИ СУ СЕ СПРЕМАЛИ ДА МУЧЕЊЕМ КАЗНЕ ТРЕВИСА ЗБОГ ПОКУШАЈА БЕКСТВА КАДА СЕ ЗАЧУО ПСЕЊИ ЛАВЕЖ...

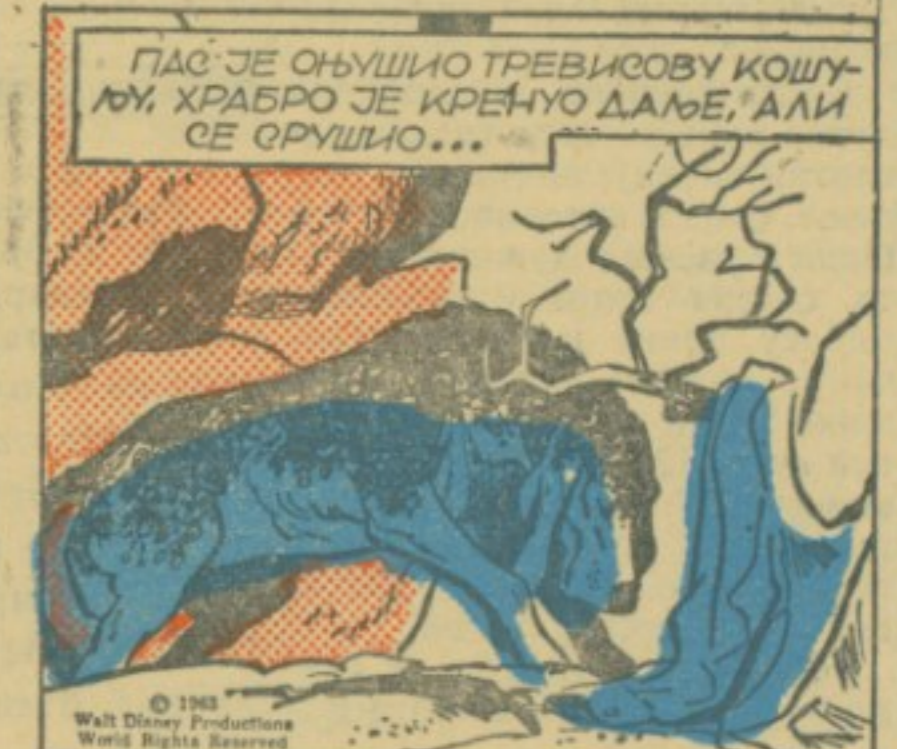
ОВАМО, САМЕ! КЛАДИМ СЕ ДА САМ ВОДИ СТРИЦА БЕКА И НАШЕ СПАСИОЦЕ!

БРЗО КОЊЕ! ПОГАСИТЕ ВАТРЕ!

ПОСРЈУКИ ОД ИЗНЕМОГЛОСТИ, САМ ЈЕ СТИГАО ДО МЕСТА ГДЕ СУ АПАЧИ ЛОГОРОВАЛИ...

ПАС ЈЕ ОЊУШИО ТРЕВИСОВУ КОШУЉУ, ХРАБРО ЈЕ КРЕНУО ДАЉЕ, АЛИ СЕ ОРУШИО...

СВУ НОЋ СУ АПАЧИ ДИВЉЕ ЈАХАЛИ, ОДВОДЕЛИ СВЕ ДАЉЕ СВОЈЕ ЗАРОБЉЕНИКЕ...

У РАМУ ЗОРУ, ЈЕДНА ЧЕТА ВОЗНИКА КОЊАНИКА ИЗНЕНАДА СЕ ПОЈАВИЛА...

РАСТУРИТЕ СЕ!

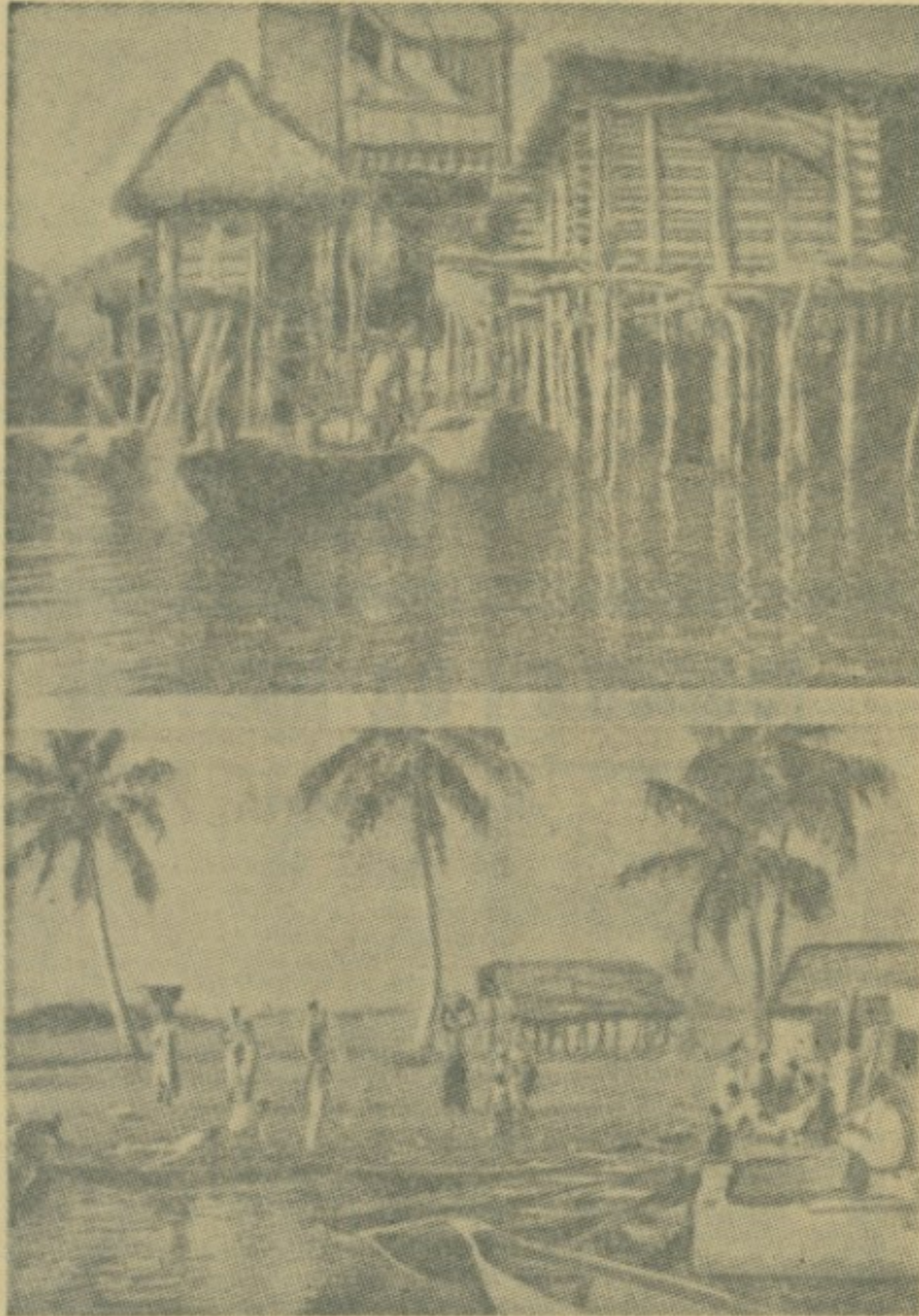

ДА ОЛАКША СВОМ КОЊУ, АПАЧ ЈЕ ПРЕСЕКАО ТРЕВИСОВЕ СПОНЕ И...

...ОШАМУЋЕН ОД ПАДА, ДЕЧАК ЈЕ ПОСМАТРАО КАКО СУ СЕ АПАЧИ ПОДЕЛИЛИ У ТРИ ГРУПЕ...

НАСТАВИКЕ СЕ

РАДАР »ТОР«

Екипа стручњака индустријског института за телекомуникације у Варшави недавно је завршила радио-локациону станицу названу „Тор“.

Овај нови радар, чији домет износи 6 км намењен је посматрању земље и воде.

Може да буде коришћен и за контролу писта на аеродромима, што је од велике важности за безбедност атерирана и полетања авиона, као и хидроавиона у лукама, кана-лима и рекама.

НОЋНА МИШИЊА БИЋА

Један зоолог отворио је хладњак и из њега извадио малог смећег слепог миша. Овај није изгледао баш најпривлачније са својом лисичијом главом, великим ушима и крилима која су омотавала његово длакаво тело као гумена пелерина. Када је од тоpline руке почео да се открављује, уз снажно зевање раширио је крила и — одједном, постао чак привлачан, тако да га је зоолог нежно помиловао шапућући му: „Настави да спаваш, злато моје“, и вратио га у његово ледено почивалиште.

„Садржина: уснули слепи мишеви. Не узнемиравајте!“ Овакви натписи налазе се данас на многим хладњацима у лабораторијама. Представници најразличитијих стручних подручја: од специјалиста за срце и крвоток до офталмолога поставили су задатак да реше небројене биолошке тајне које слепи миш још ствара науци.

Слепи миш се у активном стању понаша као топлокрвна животиња а за време дугог сна као животиња хладне крви. Пада у зимски сан брже и лакше него други сисари и — стога је могуће ставити га у хладњак — чим његова телесна температура падне он заспи. Рад срца се успори од 180 откуцаја у минути на 3, а 8 удисаја у секунди на исто толико у минути. Ако животиња има извесну резерву масноће — а она се обично ствара у рану јесен пре зимског сна — може месецима да живи охлађена, без хране и неге, и да стоји научницима на располагању у свако доба.

Слепи мишеви се често сматрају као непријатна и нечиста чудовишта таме и зла — међутим, научницима који се баве овим малим створењима већином су прирасли за срце. Један сарадник зоолошког врта у Вашингтону чак тврди: „Слепи мишеви су чистуници као мачке; дотерују се сваког јутра и после сваког оброка. То су стварно јединствене животиње.“

Слепи мишеви су необично дугог века и стога су интересантни специјалистима за старење, срце и артериосклерозу. Опште узевши дужина живота сисара стоји у извесном односу према њиховој величини: пољски мишеви ретко живе дуже од једне године, пси су са 12 година већ стари, коњи са 17, а мали смећи слепи мишеви доживе 20 и више година иако никад не достигну ни величину миша.

Још чудноватије је да слепи мишеви целога живота мо-

Тајанствени љиљци иостављају науци још многе зајонейке иако су неке већ решене

гу да се хране масним инсектима а да им то нимало не штоди.

Према првим резултатима једног биолога са универзитета у Питсбургу — не постоји битна разлика између двадесетогодишњег и једногодишњег слепог миша. Како они

старе а не пате од закрчаванња артерија?

Слепи мишеви су такође необјашњиво отпорни према заразним болестима. Већина се одбрани од вирусних инфекција од којих други сисари обично угину. Такође су они једине животиње које преживе бесило. Ако вирусолози

постигну да изолују фактор имунитета, можда ће нам једнога дана слепи мишеви лиферовати серум против заразних болести.

Многи слепи мишеви паре се ујесен али млади (по правилу само једно једино) долазе на свет тек у рано лето. Када женке очекују младе на-

лазимо их усамљене свуда по таванима, црквеним торњевима и амбарима.

Слепи мишеви су једини сисари који правилно лете. Њихова крила са опнама између прстију не дозвољавају им да се такмиче у брзини са најхитријим птицама али су они ипак својом окретношћу над-

моћни над свима — чак и колибрима: у простору једва мало већем од саме њихове дужине тела могу у пуном лету, одједном, да промене правац за 90 степени и да кроз ваздух носе терет двоструко тежи од њиховог тела.

Војни техничари су већ испрпно испитали ултразвучни апарат за оријентацију који је открио биолог са Хараардског универзитета Доналд Грифин. Слепи миш користи свој „ехолог“ како за оријентацију тако и за хватање инсеката у тами: одашиће ултразвучне таласе који се одбијају од чврстих тела. Научници сматрају да је ултразвучни апарат слепог миша у односу на његову тежину и утрошену енергију милијарду пута осетљивији и моћнији од свих сонарских и радарских оруђа која је човек досад измислио.

Приликом једног експеримента у замраченом простору инсталирано је, помоћу 28 уздуж и попречно затегнутих као длака танких жица, 70 звучника који су развили шум 2.000 пута јачи од ехо-сигнала слепог миша. Упркос свему животиње су летеле кроз сплет тих мрежа. Помоћу једног „уређаја“ тешко само делић грама примали су они свој ултразвучни ехо који се одбијао од жица а много јача галама им није сметала.

Како слепи мишеви успевају да савладају ове сметње? На који начин разликују одјек одбијен од инсекта од оног са грана дрвећа које треба да обиђу? Како препознају баш свој ехо и успевају да сигурно крстаре по пећинама у којима лепрша још хиљаде других слепих мишева и испуњава ваздух својим крицима?

Приликом лова на инсекте слепи миш одашиће до 200 ултразвучних удара у секунди. Свој плен не граби увек њушкимом као што се раније претпостављало; многе врсте склопе криле опне као торбу и из ње ваде плен који поједу у лету.

Познато је преко хиљаду врста слепих мишева а све су, сем у поларним крајевима, распрострањене по целом свету. Противно народном веровању, слепе врсте не постоје а и зимски сан не преславају све. Слепе мишеве који преславају зиму обавија још једна тајна: у подрумима, напуштеним рудницама и рушевинама налази се зими мноштво слепих мишева али никад толико да би се могло објаснити њихово масовно наступање у лето.

Стотине милиона просто ишчежу за време зимских месеци а нико не зна где и како-

Већ неколико година се у Британији ради на усавршавању електронског апарата, такозване електронске болничарке. Рад је већ напредовао до тог степена да је Британски савет за медицинска истраживања приступио испитивању овог уређаја који ће смањити редовни рад болничког особља и

ЕЛЕКТРОНСКА БОЛНИЧАРКА

пружити бољу негу пацијентима у болницама.

Један од најсавршенијих модела електронске болничарке се већ три месеца испитује у нези двадесет пацијентата у болници Универзитетског колежа у Лондону. Дошло се и до нових медицинских података: да се код пацијента непосредно пред његово буђење појављује непредвиђен пораст температуре, а потом она пада, што је нормална појава. Тај уређај израђује и уобичајене графиконе који висе на креветима у готово свакој болници. Апарат показује температуру сваких неколико секунди или два пута дневно, већ према потреби.

Главни део уређаја садржи механизам у коме су графикони о пацијентима. Импулси са једног сата наређују механизму када треба да извуче одређен графикон и да у њега убележи неки од пет фактора о здрављу тог пацијента.

Како се прикупљају подаци? Централни уређај који израђује графиконе мора се укључити на трансдукторе, мале справе које у ствари и врше мерења а монтиране су

на лаган трудњак који се навуче сваком пацијенту. Жике са трудњака су укључене у контакт крај узглавља и одакле воде до цртача графикона. На контакту се налази сигнално светло и електронски аларм који у критичном моменту одмах позива у помоћ — на пример, ако срце престане да ради.

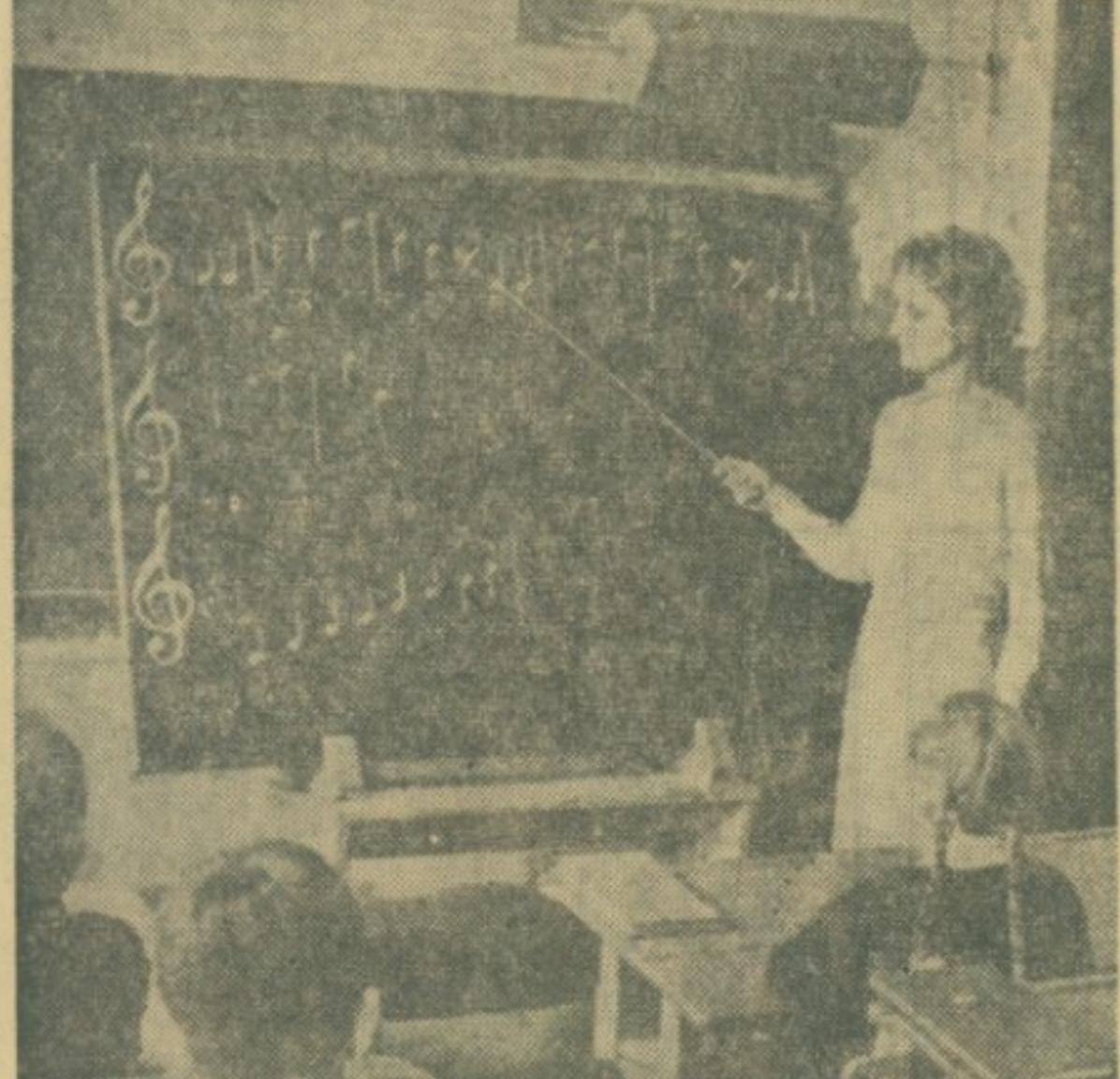
Изнад сваког кревета се налази табла са обележеним скалама, из којих се лако могу прочитати подаци. Баш та табла чини машину многостраном. Доктор може да изабере од многих фактора оне о којима жели да добије податке. Техничар укључи одговарајуће електронске делове и прикочи на таблу скалу која је потребна. Тако ће доктор одредити критичну границу за сваки фактор, као и која ће функција активирати алармни уређај.

Рад на усавршавању електронске болничарке предвиђа радио-везу уместо жица за сталне болеснике, и могућност проширења тог система на целу болницу.

Хоће ли се на тај начин стварно смањити свима у болници брига и рад? Хоће ли

бити могуће спасти живот људи. Можда ће коначни тип електронске болничарке бити сасвим различит од садашњег модела. Али нема сумње да ће се помоћу постојећег уређаја изнаћи одговори на та питања која ће указати Савету за медицинска истраживања како треба конструисати будућу електронску болничарку.

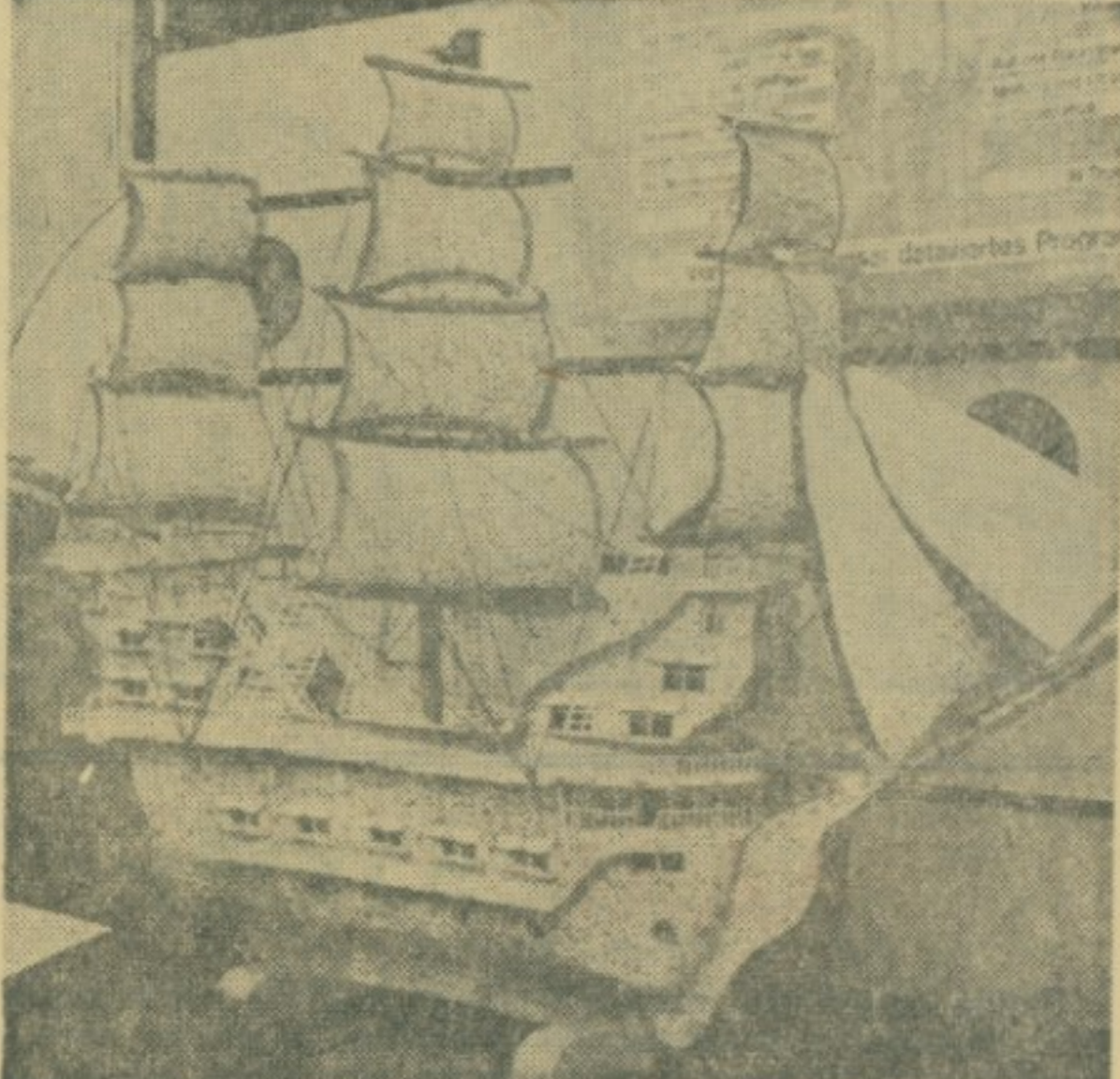
Теорија и пракса

Друго је теорија а друго пракса. Али ова „певајућа“ табла то демантује: када учитељица својим металним штапи-

ћем дотакне једну ноту — из електронског апарата зазвучи прави тон. Овде теорија и пракса иду руке подруку.

Једрењак од шиблица

Са љубављу и стрпљењем начинио је неки Мејер из Женеве овај једрењак од 1,72 метра а висок 1,28. Грађевин-

ски материјал за то: 5.800.000 шиблица и 17 кг лепка. Радно време: 2.442 часа у току 3 године. Знатан успех, зар не?

КАКО ЈЕ НЕКАДА ИЗГЛЕДАО СПОРТ ЗА ЖЕНЕ

Фотографије често говоре убедљивије него сва причања. Старе фотографије — ма кар нам измамиле и смешак — представљају живи исечак: показују како је спорт за жене последњих неколико деценија прелазно дуг и тежак пут.

Данас жене трче, скачу, пливају за рекорде о којима пре 50 година нису ни сањале, чак ни оне које су исмеване као „мушкобање“.

ОКО 1900. ИГРАЛЕ СУ ПОНЕКЕ ЖЕНЕ ВЕЋ И „ХОКЕЈ У САЛИ“. БОРИЛО СЕ ЗА „ПАК“ — КАО КОД КАСНИЈЕГ ХОКЕЈА НА ЛЕДУ АЛИ СЕ СТРОГО ПАЗИЛО ДА ПРИЛИКОМ ТАКМИЧЕЊА НЕ БУДУ ПРИСУТНИ МУШКАРЦИ!

НА „ВЕЛОСИПЕД“ СУ ЖЕНЕ СЕЛЕ СРАЗМЕРНО РАНО; ТАЧНИЈЕ КАДА ЈЕ ИРСКИ ВЕТЕРИНАР ДЕНЛОП 1888. ИЗУМЕО ТОЧАК ИСПУЊЕН ВАЗДУХОМ. ПРВЕ ОЛИМПИЈСКЕ ИГРЕ НОВОГА ВЕКА ОДРЖАНЕ СУ 1896. У АТИНИ: ТАКМИЧИЛИ СУ СЕ МУШКАРЦИ НА ВИЦИКЛИМА ДОК СУ СЕ ЖЕНЕ САМО ВОЗИКАЛЕ ДА БИ ПРИКАЗИВАЛЕ НОВЕ КОСТИМЕ ПЕШАЦИМА.

ЈЕДАН ПАР НА КОТУРАЉКАМА ВОЗИ СЕ ПО ГЛАТКИМ ТРОТОАРИМА ЗООЛОШКОГ ВРТА У БЕРЛИНУ. ПОЧЕТКОМ ОВОГ ВЕКА ТО ЈЕ БИО НАЈОМИЉЕНИЈИ СПОРТ ЗА ЖЕНЕ, НАРОЧИТО ЗАТО ШТО ЈЕ „ПРИСТОЈАН“: ЖЕНЕ НИСУ МОРАЛЕ ДА ОБЛАЧЕ ДРЕСОВЕ НЕГО СУ ИМ НАПРОТИВ ЗА ТО СЛУЖИЛИ НАЈФАНТАСТИЧНИЈИ МОДЕЛИ ХАЉИНА

ПРИЧА О „ПУЛИЈУ“

О малом неугледном мађарском овчарском псу, кога у његовој домини називају „пули“, постоје многе приче. Ево једне од њих, и то истините и, да тако кажемо, потпуно савремене.

Један „пули“, који је на многим изложбама паса у Мађарској добио разне награде, кренуо је на путовање по и-

ностранству да би се љубитељи паса и у другим земљама могли дивити његовом изгледу и „памети“. Пошто је он модеран пас, путовао је авионом, који се спустио на једном великом међународном аеродрому. Пас се искрцао, ољушио белу и глатку траку писте, импозантну пристанишну зграду од стакла и армираног бетона, а затим је зевнуо и обазрео се око себе као да каже: „Кога бих то овде могао да сатерам у стадо?“ Изненада, он је у ваздуху осетио мирис вуне и „зов природе“ покренуо се у њему мада он никад није био трениран као овчарски пас. Да, тај пас је угледао свет и био је подигнут у великом граду, у модерно доба.

„Пули“ се још неколико пута обазрео око себе и тада

је приметио да људи не стоје у збијеним групама, да се по изласку из авиона разилазе, да се, укратко, понашају као недисциплиновано стадо оваца. И ту, под бетонским сводовима, гоњен старом и урођеном љубављу према реду и поретку, пас је за неколико тренутака успео да све особе на аеродрому сатера у „стадо“.

„Пули“ је кевтао на озбиљне пословне људе који су чекали на аеродрому да полете за Париз или Рејкјавик, на групу манекенки које су се враћале са неке модне ревije, на шведске туристе, на једног бразилског трговца кафом. Све оне који нису разу мели шта то његово кевтање значи, пас је нежно „грицкао“ за лист на ноzi да би их натерао да се придруже „стаду“. Не, никог он није озбиљно угризао јер сваки прави „пули“ зна да ни једној овци у стаду не сме да нанесе озледу. Када су сви путници били „сатерани“ у ред, пас је отрчао свом господару очекујући да за добро обављену дужност буде и похваљен...

За мађарске овчарске псе кажу да „иду за носом“, што је вероватно и тачно јер су им очи потпуно скривене испод дугачке чупаве длаке. Остале одлике правог „пулија“ су да му је тело квадратно (висок је колико и дугачак), ушне шкољке му досежу до унутрашњих углова очију, нога су му сасвим праве (мада се то од крзна и не види), а приликом угрiza зуби горње и доње вилице поклапају се. „Пули“ је ненамашан чувар оваца и никад не заборавља своју дужност. Као очигледан доказ за његове особине — нека послужи прича коју смо вам испричали.

ЖЕНЕ У ЕНГЛЕСКОЈ СУ ИГРАЛЕ ФУДБАЛ ВЕЋ ПРЕ ВИШЕ ОД 50 ГОДИНА. КАЖУ ДА СУ УТАКМИЦЕ ПРИВЛАЧИЛЕ МНОГЕ МУШКЕ ГЛЕДАОЦЕ ИАКО СЕ НЕ БИ РЕКЛО ДА СУ ЖЕНЕ ОВАКО ОБУЧЕНЕ БИЛЕ ВАШ МНОГО ПРИВЛАЧНЕ!

У БЕРЛИНУ ЈЕ 1905. ОСНОВАН „ИНСТИТУТ ЗА КОТУРАЉКЕ“. ПОСТОЈАЛИ СУ КЛУБОВИ ЗА ДАМЕ У КОЈИМА СУ ИЗВОВЕНЕ „СМЕЛЕ“ ВЕШТИНЕ КАО ШТО ЈЕ ОВА НА СЛИЦИ. ТАДАШЊЕ ТРЧАЊЕ НА КОТУРАЉКАМА НИЈЕ ИМАЛО МНОГО ВЕЗЕ СА СПОРТОМ АЛИ ЈЕ ДОПРИНЕЛО ШИРЕЊУ ИДЕЈЕ О ТЕЛЕСНИМ ВЕЖБАМА ЗА ЖЕНЕ.

„ПУЛИ“ И ЊЕГОВ МАЛИ ПРИЈАТЕЉ КРЕЂУ У КУПОВИНУ

ИЗГУБЉЕНО ПРАСЕ

У селу Горњим Средицама живео је десетогодишњи дечак Илија. Био је родом однекуд из Босне. Усташе су му убиле оца, мајку и два старија брата. Њега, који је у време погубљења својих имао само осам година, усташе су повеле са собом, довеле су га доводе, у Горње Средице и дали једној породици да чува стоку. То се догодило с јесени хиљаду деветсто четрдесет прве године. Кад су пали први снегови, појавили су се партизани. На свом путу за Калиник партизани су преданили у селу Тако је мали Илија први пут видео партизана и могао да разговара с њима. Ни тао их је да ли би хтели да га узму код себе.

— Још си мали. Кад порастеш, узнећемо те. Онда ћеш моћи да носиш пушку. Засад је боље да си с мамом и татом.

— Па ја немам маму и тату. Убили су их усташе. Ја овде живим код једног чике, чувам му овце и две краве.

— Зар ти ниси из овог села.

— Нисам. Ја сам доведен из Босне. Овде немам никога. Зато би најбоље било да пођем с вама.

Партизани нису могли да поведу собом осмогодишњег Илију. Био је веома мали и не би издржао дуге маршове и велике хладноће којима је претила планинска зима.

— Засад не може дружитије. Има времена бићеш и ти партизан.

Илија је остао у селу. Трајући овце и краве на испашу, стално је размишљао о томе како би било лепо кад би се десило неко чудо да одједном порасте. Тада би оставио овце и краве нека их запаса ко хоће, а он би отишао на Калиник или Билогору и постао партизан.

Али, иако је од првог доласка партизана већ прошло готово две године, чудо које је Илија прижељкивао није се догодило. За ово време он је порастао, али је још био дете; све што се изменило биле су године — некад је имао осам година, а сад је већ био десетогодишњи дечак.

... У Горње Средице често је долазио партизан Раде спуштајући се овамо с Билогоре. У селу се задржавао дан-два, од сељака је сазнавао где се налазе Немци и усташе. После је настављао пут, обилазио друга села, прикривен осматрао железничку пругу и раскрснице, проверавао где су постављене непријатељске стазе и за тим сазнавши све што је желео, враћао се натраг на Билогору и већ сутрадан чули би се пуцњи; то су партизани, предвођени Радом, напали усташе и Немце.

Илија се с партизаном Радом познавао већ више од годину дана. Постао је велики пријатељ, увек спреман да све учине један за другог. Зато је Илија одлучио да своју жељу повери Раду.

— Поведи ме на Билогору и кажи у штабу да ме приме у партизана. Па ја већ имам десет година!

Раде се смешкао.

— Мада имаш већ десет година, још си мали. Не могу те повести.

— Значи, нећеш?

— Није да нећу, не могу. Па ти и овде, у селу, радиш за нас, чиниш колико можеш за партизана.

— Ако нећеш да ме поведеш, ја ћу сам поћи. Не можеш ми забранити да идем са тобом.

Радово лице постаде озбиљно:

— Немој да се шалиш. Још би требало да наиђемо на заседу па да погинемо.

Кад се смркло и кад је Раде кренуо из села Илија је ипак пошао за њим.

— Врати се, чујеш ли?! Илија је био упоран, никако није хтео да послуша.

— Ја се не враћам. Одведи ме до партизана, па ако ме

приме — у реду, а ако не — сам ћу се вратити.

Све до пред пругу између Великог и Малог Тројства Раде је наговарао Илију да се врати, обећавао да ће га други пут повести, чак се и љутио на њега. Сада, приближивши се пруги, више није имао куд; дубока ноћ овлада је читавим крајем, ближила се поноћ. Било је опасно терати дечака да се сам врати у село.

— Хајде, држи се уз мене.

— рече Раде. — Само пажљиво, пруга је близу.

Прелажење пруге било је опасно због непријатељских стража и засада, које су чувале пругу и тунел да их партизани не разруше. Страже и засаде су сваке ноћи мењале места са којих су вребале. Зато је тешко било повући се између њих.

— Поћи ћу на пругу да видим где су — шапатом рече Илија.

Раде се тргао.

— Шта је теби? Јеси ли ти луд? Погинућеш!

— Не брине, живео сам ја два месеца овде, у Великом Тројству. Изаћи ћу на пут, па путем право на пругу.

— Ако те ухвате?

— Знам што ћу. Плаћу и рећи ћу како ме је газда избио што сам изгубио прасе и како ме је натерао да га тражим. Главно је да ти погласовима сазнаш где су. А за мене не брине. Повући ће ме за уво, па терати кући.

— Не, иако си добро смислио, окани се тога.

— Само ти мене немој да превариш. Кад се пребациш преко пруге, сачекај ме код великог хрста пред шумом.

Илија се одједном подиже из жбуња и истрча на пут. То је учинио тако брзо да Раде није имао времена да га задржи.

Раде је напрегнуто ослушкивао. Ускоро се с пруге зачуо звук:

— Стој, ко иде?

Затим је Раде чуо неразумљив говор и Илију како плаче. Кад су се гласови утишали, опрезно се придигао: с друге стране пруге приметно је како неко иде путањом. По кашљању препознао је Илију. — Успео је! — рече сам себи па кроз жбуње и шума рак опрезно пође на леву страну. На неколико стотина метара од пута успео је неопажено да се пребаци преко пруге. Затим се журним корацима упути ка хрсту. Тамо га је већ чекао Илија.

— Е, друже Раде, открићу ја теби још многе засаде с мојим прасићима. Само да ме другови приме у партизана, видеће колико вредим. Имам

ја добар нос, ниједна засада неће остати неоткривена.

— Да се ти то само не хвалиш, а?

— Па, зар нисам већ мало показао како то иде код мене?

— Јеси.

Не задржавајући се, упути ли су се ивицом шуме ка пла

JUNACI NAŠEGA MAJA

„У овој књизи прочитаћете низ истинитих прича о људима из наше унутрашње безбедности. Има ту и тужних и веселих прича, из рата и из мирнодопских дана. Једно им је само заједничко: оне говоре о племенитом и добром срцу људи који, савесно вршећи своју тешку дужност често жртвују чак и свој живот да бисмо сви ми могли у миру да живимо, радимо и да се забављамо“ — пише Вранко Ђокић у уводу књиге „Јунаци нашег маја“, коју је издало предузеће „Младост“. Уредници књиге Милан Трешњић, Никола С. Николић и Душан Пешић дали су леп избор песама и приповедака, занимљивих доживљаја органа службе безбедности. Књига је прилог прослави двадесетогодишњице оснивања службе безбедности. Прилоге су поред осталих дали: Вранко Ђокић, Вудимир Милићевић, Милан Трешњић, Мирко Петровић, Драго Ленард, Драган Лукић, Мира Алечковић и други, уз илустрације Саве Николића. Из те књиге доносимо два прилога: „Изгубљено прасе“ од Драга Ленарда и „Бобан под рушевинама“ од Милана Трешњића.

нини Билогори. Тако се хиљаду деветсто четрдесет треће Илији испунила жеља коју је носио у себи од свог првог сусрета с партизаном: постао је и сам партизан.

оркестар животињског света који је узнемирено свирао. Научници ће, вероватно, тек доцније одгонетнути шта је томе био узрок и зашто је та свирка одједном престала.

БОБАН ПОД РУШЕВИНАМА

На периферији највећег града на Вардару, у освит благог јулског јутра завладала је необична живост у зоолошком врту. Све животиње су се пробудиле рано, као никад раније и заурликале. Прва је почела неугодна хијена и најјаче је завијала. Био је то необичан

И зашто су голубови немирно кружили небом...

Управо кад се оркестар утишао, лепи град на Вардару се у тренутку претворио у рушевину. Његово тле се страшно потресло и донело му велику несрећу. Куће су падале, нестајале, из рушевина се дизала прашина пут неба, људи су тонули, бивали су затрпани, многи се нису ни будили. Смрт их је понела уснуле.

Мали Бобан отворио је очи. Онда их је још брже затворио. Осетио је да су му и уста пуна густе и песковице прашице. Зубима је рскао ситан песак. Терало га је на кашаљ. Боцкало га је у грлу. Искашљао се и тек тада је удахнуо мало ваздуха.

— Мама... Мама... Мама! — викнуо је плачући. Он није знао шта је то. Није знао зашто је затрпан. Знао је да је синоћ легао у свој меки и лепи кревет и знао је да су га миловали — мама и тата.

— Мама... Где си, мамице?! — Бобан је плакао још јаче и дозивао. А мама се није одазивала. Она је била у несвести, нешто даље затрпана. Ни тата се није јављао.

Срећом, приликом рушења таванице ударац у потиљак није био сувише јак и Бобанова мама се освестила. Можда је и Бобанова вриска допринела томе. Она се јавља.

— Бобане! Ево ме! Не плачи, сине!

— Ко ме је затрпао, мама?

— Кућа нам се срушила, сине.

— А ти, куда си побегла... Дођи! Мама, ја се бојим!

Мајка се напрезала да тачно одреди одакле пристиже Бобанов гласић. Онда је једном слободном руком почела да копа.

— Мама, зашто те нема? Кажеш да си ту, а нећеш да дођеш! Ја се бојим, мамице...

Из рањавих прстију Бобанове мајке цурила је крв. И ноуте је поломиле копајући. Трпела је страхан бол. Копала је даље, разминула цигле и смрвљени малтер.

— Буди јунак, сине! Сад ћу ја. Копај. Правим пролаз ка теби...

Бобан је лежао непомићно. Мајчин глас га је храбрио. Она је копајући стигла до неких изукританих греда, али не и до Бобана. Њен поглед изненада је приковала једна тачка према Бобану. Био је то траг светлости који се однекуд, уздуж напукле греде, пробијао попут мача.

— Мама, зашто се кућа срушила?

— Не знам, сине мој. Не

знам. Дознаћемо кад нас извуку.

— Ко ће нас извући, мамице. Тата, је ли?

— Не знам, Бобане. Можда и он. Највише неко. Можеш ли да копаш према мени?

— Не могу, мамице. Не могу да се окренем. И зашто бих те још затрпавао?

Онда се сетио да се окрене и да тако пребације цигле и земљу преко себе.

— Чујеш ли, мамице, легао сам на леђа! Легао сам на леђа, мама. И ја копам.

Бобанова мама није се више јављала. Он је опет заврио окао. Осушило му се грло од силног плача и вике, и од прашице коју је удисао. Осетио је велику жеђ. И он је видео онај зрак светлости. Учињило му се да је то чаша с водом. Посегао је за њом. С муком је успео да испружи руку. Али то није била чаша а ни вода. Дохватио је циглу. Тргао ју је људском, а не дечјом снагом. Отвор се проширио. Није то чаша, види Бобан, то је пехар, велики пехар с водом! Од снопа светлости која рину у рушевину њему се учини да чује плусак спасоносне текућине. Нестало је таме све је постајало лепше.

— Мама... Мама, прокопао сам! Дођи овамо, мама — узвикнуо је радосно, али још кроз сузе...

„Ко то виче? Је ли то дечији глас?“ — упита се милиционер Димче Стојановски. Он је дојурно у Скопље на први глас о несрећи. Прекинуо је одмор и ускочио у први камион.

Притрчао је рушевини.

— Ко виче?... Хеј, ко виче?! — питао је дозивајући. Но, нико се није јављао. Онда се увукао у рушевину не водећи рачуна о опасности.

Бацно је поглед лево, па десно. У једном отвору спазно је децу руку. Била је то Бобанова рука.

— Извадите ме, хоћу напоље, — дете је једва промуцало.

Цигле и греде, комађе материјала полетело је на милиционера. Он је копао, заплићући из све снаге, и проширивао отвор ка детету. Најзад, подметнуо је плећа испод једне дебље греде, подигао је сав терет на њој и викнуо:

— Излази! Брзо излази, момче...

Дете је изронило.

— Где ти је мама?

Бобан као да није разумео питање.

— Мама?... Она је овде. Спава. Звала ме је а после је заспала.

Димче је опет зашао у рушевину. Копао је, борио се да пронађе Бобанове. Најзад је на тело једног човека. Изнео га је и положио на прашњаву траву.

— Ето, и тата спава! — рече Бобан. — Није отишао на посао. Дај да га пробудимо...

„... моје сирото дете!“ — уздахну Димче. — Не, нећемо га будити. Уморан је...

Димче је ускоро пронашао и Бобанову маму. Хајина јој је била сва у крви и тамним мрљама од блата. Искрвала је ноуте и обе шаке израњавила.

— И мама, још спава, а звала ме је...

— Да, и мама спава — једва изусти Димче и положи је поред мужа. Бобан је оптрчавао око милиционера.

— А кад ће се пробудити, чико?

— Хајде, хајде са мном, Бобане! Велиш тако се зовеш. Хајде да не сметамо мами и тати.

И Димче је, водећи Бобана, прикривао очи. Тај малишан подсетио га је на његовог сина. А син, зар син да му види сузе? Димче је бежао погледом. Бежао је, али поглед није могао да окрије његову тугу.

Хемикалије за централно грејање

Удружење за научно истраживање у области електричне енергије у Ледерхеду експериментисао новим радијаторима—скупљачима резервне енергије, налуњеним разним хемикалијама а не направљеним од огромних негратних опека које сада служе као средство за одржавање топлоте. Уколико експеримент успе, отвориће се пут рационалијем и много ефикаснијем систему загревања од овог који је сада у употреби.

Нема потребе да човек много зна о хемикалијама па да види: ако се вода дола негашеном кречу, он ће се загрејати. Друга хемикалија, каустична сода, такође је позната домаћинима. Ове две хемикалије чине основу новог система загревања који се сада испитује. Радијатори за загревање — који постоје у многим земљама — токоће могу да скупљају вишак електричне енергије када се индустријске потребе смање у току ноћи, и када је струја много јевтинија.

У Британији су ове топлотне резервне јединице постале веома популарне последњих

година. Преко 200.000 комада радијатора продато је прошле године и то само за домаћу употребу. Ови радијатори који скупљају резервну енергију, састоје се од великих опека налик на каљеве пећи кроз које пролазе електрични елементи за загревање. Док се вреле опеке полако хладе, ослобађа се топлота — понекад уз помоћ вентилатора — у просторији која се загрева. Грубо говорећи, што је пећ тежа, наине већа, то ће више топлоте бити скупљено у њој, а то има тенденцију да ове радијаторе учини непогодним тешким и масивним.

Две хемикалије које чине основу радијатора-скупљача резервне топлоте, делују потпуно различито. Још давно, произвођачи који су користили топлотну каустичну соду приметили су да хемикалија остаје дуго и даље врела после искључивања топлотног извора. Много је лакша од опеке — и може да се загрева до више температуре. Препрека је, наравно, њено својство

да изједа материјал у коме се налази. Међутим, научник који се бави овим експериментом, верује да ће успети да стави каустичну соду у челични суд из кога неће моћи да исцури — нити ће бити на дохват руке.

Друга идеја коју овај научник проучава — употреба креча као средства за чување топлотне енергије — нешто је компликованија и због тога за сада мање обећава. Требало би додати кречу воду кад год бисмо желели да произведемо топлоту, и негашен креч би давао топлоту при свом прелажењу у гашени. Када се сва његова топлота излуче, гашени креч се може преобратити опет у негашени путем печења — сувишим електрицитетом. Једна привлачна страна овог система је та што брзина којом се топлота ослобађа може да буде регулисана врло лако — зависно од количине воде коју додамо негашеном кречу.

Рад на овим системима је

КАМЕНИ ЦВЕТОВИ

Називају их металима, минералима, кристалима као што обично љилане, орхидеје, руже и јасмине означавају општим именом: биљке. Чувени француски песник Пјер Ронсар (1524—1585) и Саади (Мухариф ед-Дин), велики персијски песник (1184—1291), посетили су своје чувене песме ружиним цвету, али још се чека на песника који ће опевати велелепност метала, кристала и камена, овог тајног земљиног „цвећа“; који ће опевати његово рађање и његов преображај, као и страст и стрпљење научника који су дугим радом успели да открију његова својства: трајност, глупост, сјај и структуру.

Људи свих времена су се живо интересовали за камење. Легенде из разних земаља говоре о многим кепелима. Немци их зову кобалди или вилењаци, Бретонци коригани или али дуси, Енглези елфи, ђаволчићи, трои или вилењаци, Скандинавци и Арабљани али дуси који су

Подземни вртови скривају у својим недрима невиђену раскош блеска и боја

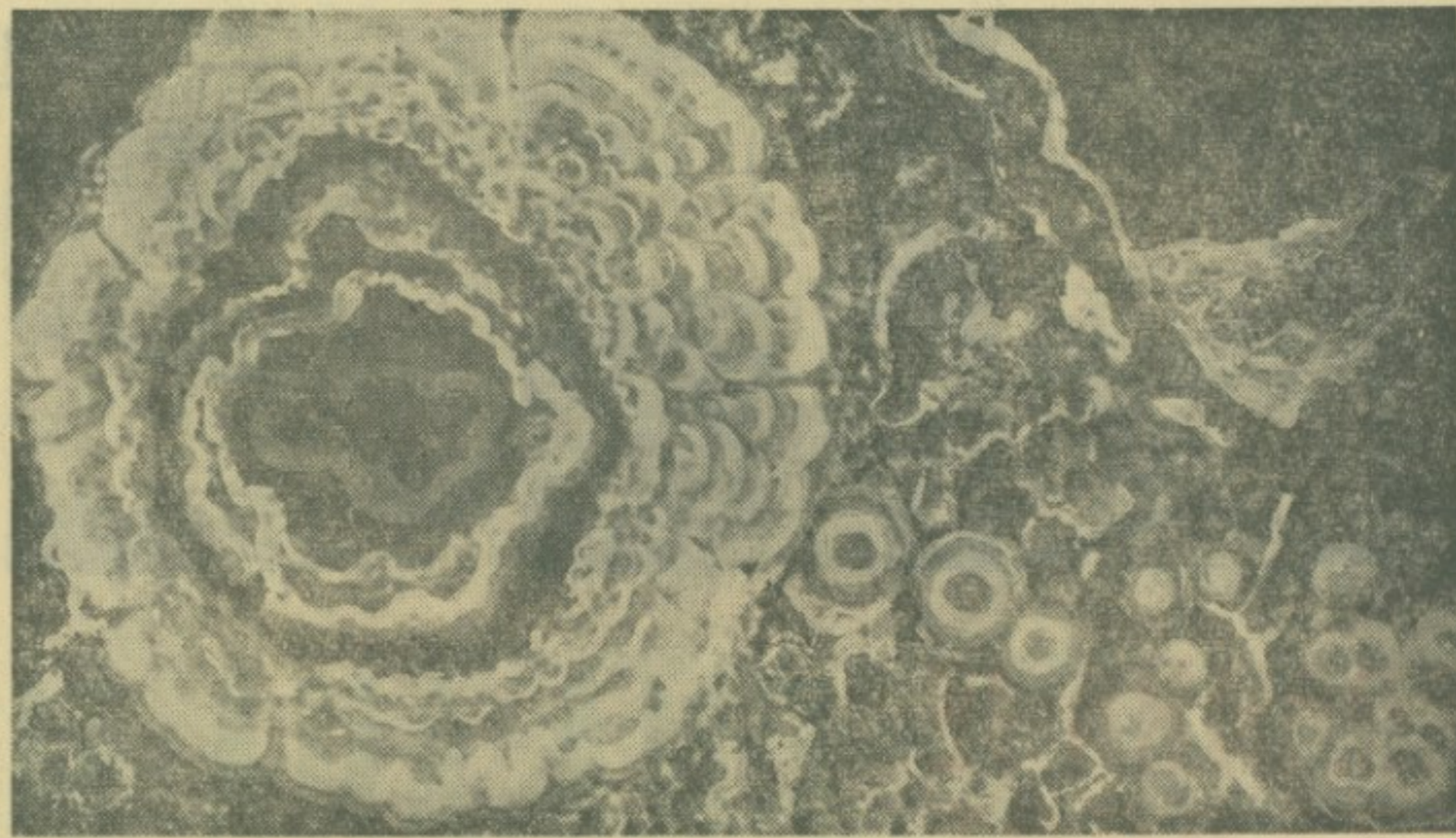
су тамнији од „цветова“ испод земље. То можемо уочити на микрофотографији која пред наше очи износи за нас један скоро невероватан свет: блиставост кварца, бескрајну ширину једног кристала гилса, неподношљиву ватру једног зрица волфрама, па чак и најобичнији камен, крупан и нелепог изгледа, прелива се у хиљаду дугиних боја.

Аутунит. — Жуто сјајни кристали аутунита нагомила-

дије нису се преварили кад су бакру дали име мадука што на српскохрватском значи у исто време звучан и сјајан... Персијанци су га доцније назвали „црвени метал“ или „сунчани метал“ а Авганистанци „мајмунова уста“ алудирајући на боју крзна нарочито топлу у извесних мајмуна из њихових планина.

Сјај рубелита. — Тамноцрвене боје кад је топљени метал рубелит је један од најлепших врста силиката турмалина који садржи борне киселине и флуор. Зато што га највише има у Сибиру, дали су му име сибирит или сибирски рубин. Боју је добио од оксида мангана. Обично се налази у кристалима цилиндричног облика помешаног са кварцом. На Уралу, где су пронађена многа налазишта ове руде, геолози га поетски називају „камени мак“. На Цейлону обрађени рубелит украшавао је у храмовима чела другостепених богова... Рубин је био резервисан за Шиву, Брамну и Вишну...

Малахит и кресилит. — Малахит је један од најлепших подземних „цветова“ зеленокадифаст прошаран слезомом

МАЛАХИТ И КРЕСИЛИТ

бојом. Малахит је хидрокарбонат бакра који најчешће кристалише у облику осмолитних цветова. Најлепши малахити се налазе у Сибиру и Аустралији. Овај драгоцени украсни камен се употребљава за израду накита и украшавање кутија за мирисе и ковчежића.

На слици си види „цвет“ једног малахита са својим правилним коврчицама распоређеним у концентричном кругу, и сјај у делићима распоређеним као капљице око главног осмолитног „цвета“.

Смарагд у подлози лискуновог шкриљца. — Смарагд је чисто зелене боје и провидан у великим комадима, а вели-

ки комади се сматрају савршеним. Грци су смарагд стављали на треће место у листи драгог камења после дијаманта и бисера. Нерон се служио једним смарагдом као увеличавајућим стаклом да би пратио циркуске игре. Најлепши примерци потичу из Перуа и Колумбије. Стари Инке су их обрађивали са правом уметношћу, Кортес је донео пет комада у Шпанију: један у облику руже, други у облику рога, трећи рибе, четврти као звонце, а пети, најдрагоценији, представљао је малу купу на златној ножи.

Аметист. — То је скромнији камен који се још назива

бискупов камен. Аметист је кварц обојен оксидом мангана, али у свим нијансама љубичастог, често прошаран смеђим или беличастим пругама. Кад је љубичаста боја тамна и једнака, аметист се сматра као драги камен. Врло је тражен у бижутерији. Најлепши примерци долазе из Бразила, Индије и Шпаније. Аметист етимолошки значи: који није пијан. У старо време приписивали су му неobiчно својство да сачува људе од пијанства, али историчар Плиније (62 — до око 113) је навео да су највеће грчке пијанице управо носиле највеће аметисте.

СЈАЈ РУВЕЛИТА

сматрани чуварима подземних башта где поред злата и дијаманата цветају црвени цирибер, љубичасти флуорит, ружичасти кобалт, зелени смарагд, загасито црвени порфир, млечни опал и жути аурипигмент (минерал који садржи у себи арсеник).

Подруми Али-Бабе којима теку потоци кристала, рудници злата цара Соломона, који скоро заслепљују својим сјајем, врше још на нашу машу изванредан утисак. Измишљања приповедача — рећи ћете. Митови и легенде! Међутим, ова нестварна и фантастична област је још обимнија него што може да се замисли. Цветови на светлости

ни у својој гранитној навлаци теку као сунчева лава, као јаманата цветају црвени цирибер, љубичасти флуорит, ружичасти кобалт, зелени смарагд, загасито црвени порфир, млечни опал и жути аурипигмент (минерал који садржи у себи арсеник).

Минерали бакра у поларизованој светлости. — Од најнеобичнијег смеђег до топлог оранж, од пурпурнољубичасте до сјајно зелене боје — то је уметничким језиком опева на необична лепота честице бакра. Становници старе Ин-

Добронамерна интелигенција подстакла је пре 120 година у малој кнежевини Србији мисао о оснивању читаоница или како се тада говорило — читалишта — да би се у њима окупљали писмени људи и ту понешто прочитали.

Београђани, који су увек предњачили у акцијама намењеним народном напретку основали су своје „Читалиште београдско“ 1846. године. Потом су издавали и лист истог имена, који додуше није био дугог века, али је у Србији после „Новина српских“ био други по реду који се појавио.

Та читаоница, додуше, није била прва. У Иригу је једна основана 1841, у Вршцу већ идуће године, а у Сомбору, Великој Кикинди и Новом Саду 1845. Читаонице су имале да буду расадници просвете и културе: да све оно што се штампа на српском језику нађе свој пут у народ.

Так двадесетак година касније, једном својом уредбом о читаоницама, и држава је нагласила да су то „општекорисне установе“ које треба увести где год за постоје могућности. По угледу на српске народне читаонице почели су их у првој половини прошлог века да оснивају и Бугари и оне су одиграле врло значајну улогу у њиховом културном и политичком препороду.

После Београда, у унутрашњости Србије прве читаонице су основане у Неготину, Шапцу и Пожаревцу. Око 1875. године у Србији их је било око педесет, тако да је на 2168 писмених становника долазила по једна читаоница.

Друштво српске словесности, основано 1841. године у Београду из кога се током даљег развоја и напретка развила Српска академија наука — није се у почетку бавило искључиво високом науком него је настојало да учествује и у народном просвећивању, да помогне народу да се ослободи „таме прошлости и да, ма и својим најскромнијим снагама уђе у просвећени свет“ — или, како је речено пре више од 110 година у реферату једног члана: „Тежња је Друштва да се народ српски просвети“.

Ово учено друштво прихватило је да размотри и питање оснивања народних чита-

»У читалиштима и беседе се држе и за увесељавање ђаци и театар изводе«

ница. Димитрије Матић, професор и доктор филозофије, политичар и књижевник, на једној седници Друштва изнео је питање „читалишта“ у Србији. Српска књижевност у то време била је још неразвијена али је имала и дела која би народ могао да користи за читање.

„Народ српски нека иде за временом и нека се развија постепено — каже Матић, — отварајмо му вољу за читање, па ће радије и читати, а кад он већма буде марио за књиге, онда ће несумњиво бити и оних који ће за њега писати, јер ће им се трошак и труд наплаћивати“.

Читаонице нису могле да буду основане у сваком селу, али су се могле отворити при школама у којима би се сељаци окупљали бар у недеље и празничне дане „па који зна читати, или сам за себе или и другима гласно да чита“. Вешти ђаци у читању и учитељи требало је да преузму на себе улогу читаоца и информатора. Ако се такви „читалишни часови“ не могу одржати у школи, добра је и селска кућа ма кога домаћина „где се кметови и житељи скупљају због својих општинских послова. И кметови сеоски нека свуда буду управитељи читалишта, учитељ чувар

књига и читалишних ствари...“

Сеоске читаонице требало је да помогне Друштво српске словесности у књигама као и да се заузме код власти како не би окудевале у ономе што им је најпотребније.

Један новински допис из села Тополе (1853) говори како су кмет, учитељ и свештеник основали читаоницу у свом селу, и да се „књиге и новине не читају само већ и да сви мештани радо особом својом присуствују кад им се наглас нешто лепо чита“. Помиње се и неки ђак Јовица „кога сви због лепог и јасног читања слушају најрадије“.

Таквих дописа у „Српским новинама“ шездесетих година прошлог века има приличан број. Поред тога наводи се да у „читалиштима и беседе се држе и за увесељавање ђаци и театар изводе“.

ПОМОЋНИК

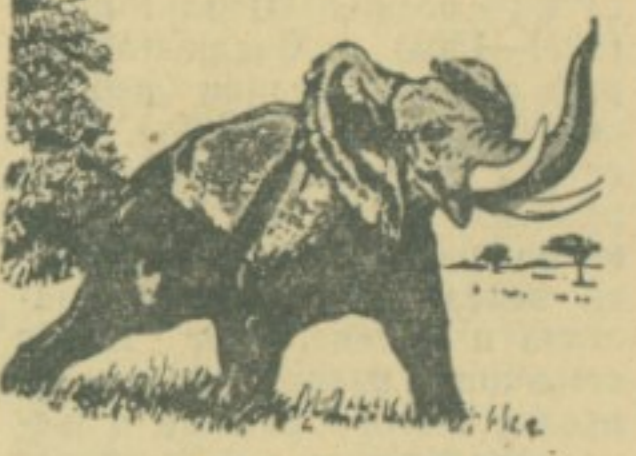
УДАВ

Житељ једног индонезанског села на острву Флорес нашао је у шуми сасвим малу змију и однео је својој кући. После извесног времена змија је израстала у огромног удава дугачког шест метара и тешког 140 килограма. Удав се толико навикао на свог господара да и не „помишља“ да га напусти и отпуже у дунглу. Припитомљени удав показао се као одличан помоћник свом господару: када узру кокосови ораси он се успне на дрво и тресе га све док сви плодови не отпаду.

КОЛИКА ЈЕ СТАРОСТ

БИЉАКА И ЖИВОТИЊА

Јаве старења, почела да тражи серуме и друга средства да би се и код човека постигла дуговечност, једна група истраживача се заинтересовала за корњаче. Јер њима од давнина — и великим и малим — приписује необично дуг век.

На острву Алдарби које припада Сејшелској групи, живе диновске корњаче тешке по више стотина килограма које доживе 350—400 година. Исто важи и за корњаче које живе на острвима Пацифика.

Човек се труди да продужи свој век. Данашња достигнућа медицине успорила су ток старења. Па ипак још се узалуд боримо да прекорачимо границу од сто година. Међутим, поглед у свет топлокрвних животиња показује да тамо као и у свету биљки дуговечност слави тријумфе на којима човек мора да им позавиди.

Али, зоолози уверавају да крокодили редовно достижу и већу старост од корњача. При доброј исхрани крокодил може просечно да живи 300—400 па и више година. Исто важи и за 30 метара дугачког кита.

О штукама и шаранима се зна да лако прекораче границу од сто година, а у једном случају је чак доказано да је штука доживела 250 година.

О слону, коме се увек приписује дубока старост, зоолози кажу да у слободи доживи 150 година, а иначе и под најповољнијим условима само 60—70 година; оволик година се приписује и буљини, локвању и листу (риби из врсте Pleuropectes).

И поред најбоље неге досада још није камила доживела више од 50 година, колика је и најдубља старост пеликана и носорога.

Познато је да коњи као и медведи и птице грабљивице живе до 40 година; исто важи за ноја и за кукавицу. Краве, гуске, кокошке и патке доживе највише до 30 година — ако их човек пре не закоље и не поједе.

Једва 30 година, а већином

свега 25 доживе тигрови, лавови, говеда, птице певачице и дивокозе.

Али ипак све оно што може да се каже о старости животиња бледи у поређењу са биљкама и годинама које извесне врсте дрвећа могу да достигну.

Врхунац без сумње представља секвоја — мауутско дрво које расте у Сијера Невади. Једно такво дрво, које је у Северној Америци названо „отац шуме“ може да нарасте до 144 метра висине и да има у обиму 35 метара.

Старост секвоје креће се између 2.000—6.000 година. Горња граница никад није могла да буде беспрекорно контролисана јер годоци не могу прецизно да се разликују, поготову ако су много ра-

није владале неповољне временске прилике.

Пре кратког времена стављено је у дужност „хирургу за дрвеће“ Михаелу Мауреру из Нириберга да у Хајдену „подмлади“ једну хиљадугодишњу липу. Током протеклих десет векова она је достигла 9 метара у обиму. По дуприли су је шинама од армираног бетона а из шупљих делова, који су потом премазани хормонском машћу, извађене су гљиве и трулеж.

Помоћу изотопа сада може без грешке да се утврди старост дрвета па је на тај начин утврђена и старост ове липе у Хајдену.

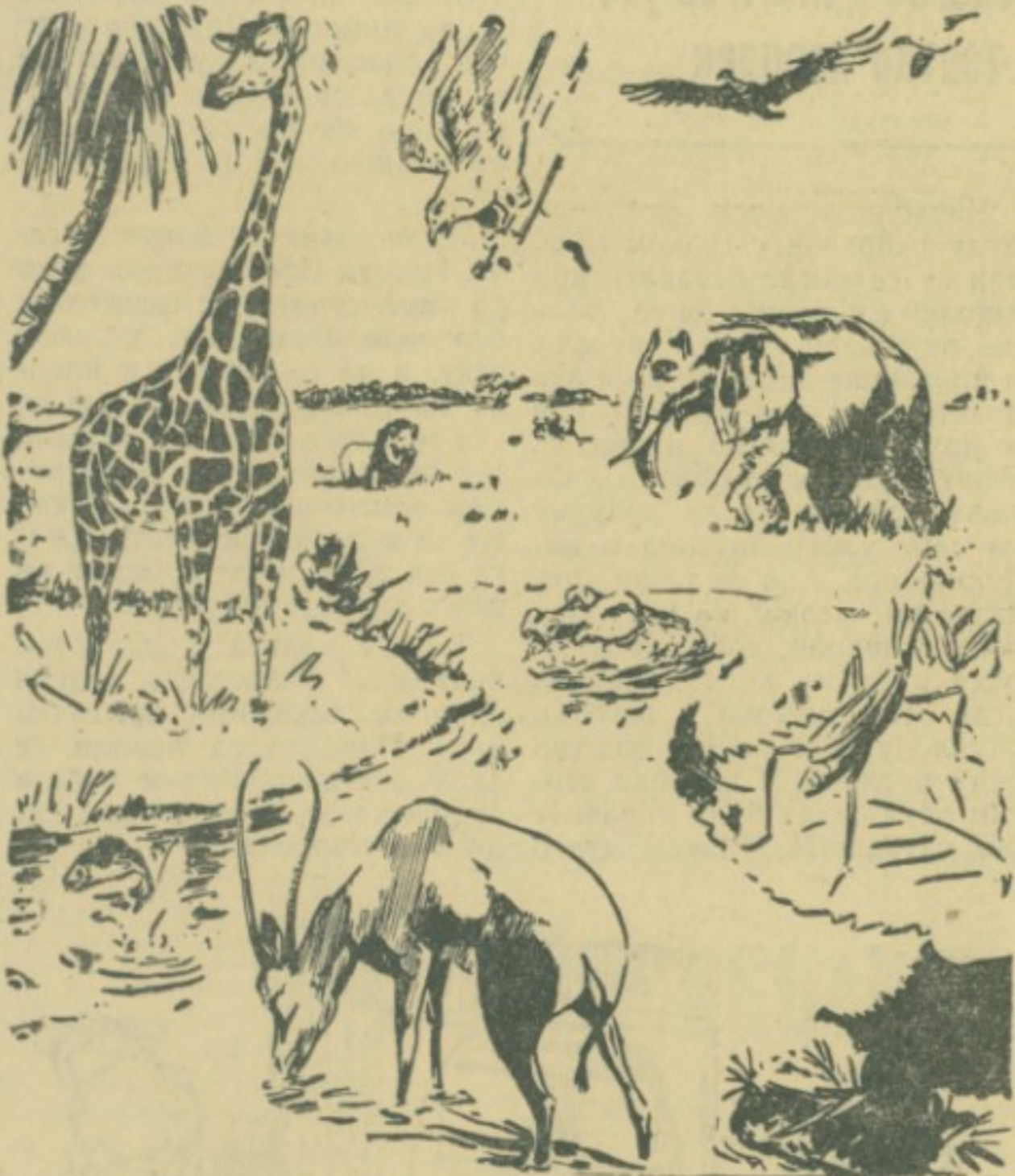
Јасенови и тополе доживе и 7.000 година. Руже, борови, смрке и јеле при доброј нези достижу 300—400 година.

И винова лоза покаткад достигне 150 година.

Цикламе трају 60 година, врес 40, джк боровнице свој животни процес завршавају са 25 година.

Сада се испитује каква то материја спречава старење биљака. Можда ће се једнога дана открити таква материја и у човеку. Први кораци у том правцу већ су учињени.

Протеклих година појављивали су се противречни подаци а најновија истраживања дала су ове резултате. Када је геријатрија, грана медицине која проучава по-

Папагаји и врране такође могу да доживе сто година. Тачним контролисањем установљено је да речне бисерне шкољке достижу 80—100 година.

КРАТКА АВАНТУРА

Једном великом мрком медведу очигледно је живот у цирку био досадно па је после једне представе, на досад неутврђен начин, успео да га кришом напусти. То се догодило у париском предграђу Иси-ле-Мулино. Али, делобелокожом меди париски ноћни живот није пријао. Наиме, сутрадан рано изјутра полицијски пси нашли су га у једном оближњем парку, и то гладног и полусмрзнутог. Меда је послушно допустио својим чуварима да га врате у кавез.

Бим и Бум
by JOE MUSIAL

УФ... АЛА ЈЕ ВРУКИНА!
УЖАС! КЛАДИМ СЕ ДА БИ СЕ У БАРИ ЗАЈЕ МОГЛО СКУВАТИ!

ЕВО, ДА МИ СКУВА РОВИТО!
НИКАД МИ НИЈЕ БИЛО ОВАКО ВРУКЕ! ОВЕ БИХ ДАЛА ДА СЕ МАЛО ОСВЕЖИМ!
ДАО БИХ КОШУЛУ СА СЕБЕ ЗА ЈЕДНУ ПРОВАЛУ ОБЛАКА!
ЗНАШ ЛИ ТИ ДА ЈЕ ВОДА НАЈБОЉИ ЕРКОНДИШН ПРИРОДЕ!
ИДЕЈА!

КО ЈЕ?
ОХ! ДИВНО! ХВАЛА ВАМ, ВЕЛИЧАЊСТВО!
СВИ СЕ БРЗО ОБУЦИТЕ! КРАЈ ПРИРЕЂУЈЕ РУЧАК У СВОЈОЈ ПАЛАТИ СА ЕРКОНДИШНОМ И ШАЛОМ ПО НАС СВОЈУ ЛИМУЗИНУ СА ЕРКОНДИШНОМ!
БАШ ЈЕ СЛАДАК!

ОСВЕЖЕЊЕ!
ИЗУУУ!
ВОЗИ ЗА СЛОНОМ!
И УКЛУЧИ ЕРКОНДИШН!
ИМАШ ЛИ ЈОШ КАКВУ ИДЕЈУ?

ЕЛЕКТРО-МОТОР ОТПОРАН НА ВИСОКЕ ТЕМПЕРАТУРЕ

Уколико се у мотор пусти Јача струја повећава се његова снага. Али са повећањем оптерећења жичани навоји се више загревају. Изаолација од органских материјала почиње да попушта на температури преко 75°C. Ако се оптерећење повећа долази до за паљивања мотора.

Нови мотори које су конструисали совјетски научници имају изолацију од стаклених влакана и могу да раде и на температури од 200°C. Предвиђени су за рад у изванредно тешким условима — на пример у рудницима. Њиховом применом остварује се

само у току једне године милионска уштеда.

У последње време совјетски научници испитују рад мотора који могу да издрже ванредно високе температуре. Мотор конструисан ради опита загрејан је до првог устијања, али је упркос томе као и раније, давао својих 1.800 обртаја у минути. Затим је четири дана био подвргнут температури која се није спуштала испод 540°C и за све то време радио је без икаквих прекида. Све је то омогућила нова изолација од стаклених влакана и силицијумско-органичних полимера.

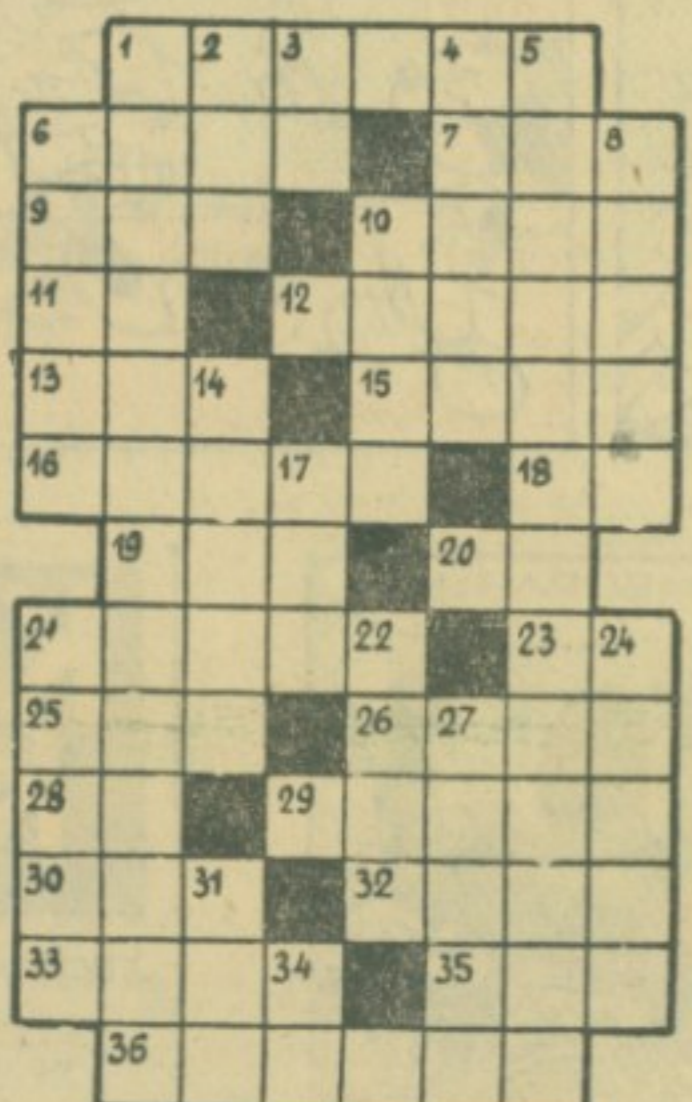
СИРЕНА-СУШИЛИЦА

Литвански физичари Фитас Илгунас и Едмундас Штрипинис конструисали су необичну сирену: она „свира“ на граници звука који се може чути, то доводи до наглог испаравања воде и сушења сваког материјала. Погодна је нарочито за оне који не подносе високу температуру, као на пример хартија.

Сирена-сушила ради помоћу сабијеног ваздуха који се у њу убацује у „малим порцијама“. Наиме њој је потребан снажан компресор, а може се лако подесити на било коју учесталост и применити нарочито у индустрији горива и хартије.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) службени акт, 6) француска филмска глумица („Жил и Цим“), 7) троцифрен број, 9) грубо сукно, 10) еп, 11) јапанска мера за дужину, 12) град и лука у Израелу, 13) река у Пакистану, 15) француска књижевница (19. в.), 16) велики венецијански златник, 18) свежа, 19) град на обали Балтичког мора, 20) слово латинице, 21) биволена жена, 23) слово француске азбуке, 25) стара мера за пољске површине, 26) тузланин, 28) иницијали нашег књижевника („Невидбог“), 29) наша планина, 31) савремени енглески вајар, 32) река у Шпанији, 33) мала земља у југозападној Арабији, 35) име перуанске певачице Сума, 36) област у Данској.

Усправно: 1) роман Д. Дефоа, 2) врста папача, 3) један зачин, 4) проверавање знања, 5) име и презиме француског песника (19. век), 6) личност из опере „Тоска“, 8) кругови, 10) врста цвећа, 14) град у Македонији, 17) име многих француских краљева, 21) врста јела, 22) група нижих биљака разноврсног облика, 24) наш књижевник

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) алов, 5) парк, 9) Гибралтар, 10) амал, 11) аеди, 12) да, 13) Аму, 15) ил, 16) ина, 18) ето, 20) муф, 22) ров, 24) харинга, 26) Тур, 27) Спа, 29) акт, 31) Нал, 33) кк, 35) рој, 37) ка, 38) „Анда“, 40) Атик, 42) „Травијата“, 43) Акра, 44) етар.

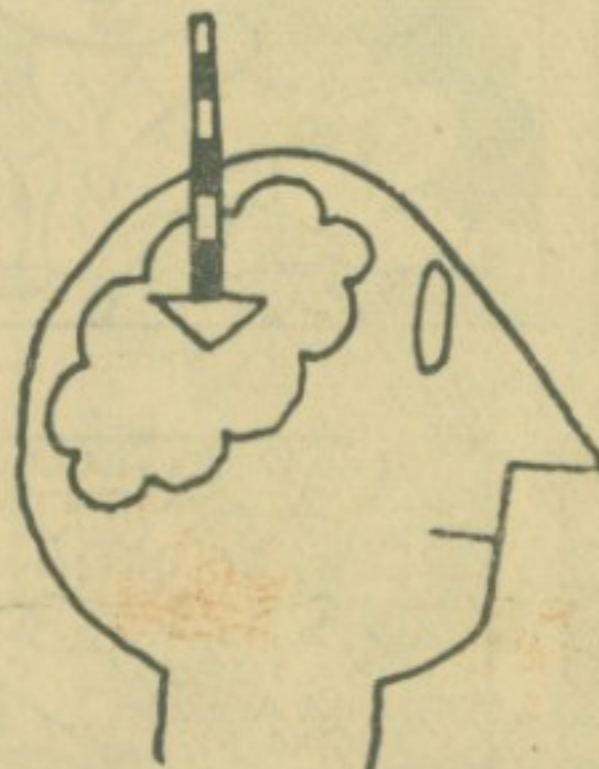
Усправно: 1) Агадир, 2) лиман, 3) оба, 4) Врла, 5) Плаут, 6) Ате, 7) рад, 8) Крилов, 14) Мефисто, 17) амара, 19) орган, 21) Ур, 23) оа, 24) ху, 25) Никола П(оповић), 26) токата, 28) плакар, 30) крава, 32) Акита, 34) Кирк, 36) „Јаје“, 38) дар, 41) тат.

ЛАЗАРЕВА КУЛА

Крушевац је подигао кнез Лазар Хребељановић и у њему је очувана главна капија, позната као Лазарева кула. Управа музеја у Крушевцу уз помоћ општине извршила је испитивања ради реконструкције старог града и конзервирања Лазареве куле и старих зидина у чијем се склопу налази и стара црква Лазарица. За Крушевац је ово значајно јер ће крушевачке старине привући већу пажњу многих туриста. У ту сврху утрошено је за прошле две године више милиона динара као што ће и у овој години.

Градски музеј са богатим разноврсним збиркама укључиће се у целину старог града Крушевца.

СОНДА УМЕСТО НОЖА

На неурохируршком институту Пољске академије наука, одавно се врше операције на мозгу помоћу нове методе: апаратом стереотактички који је проналазак једног њујоршког научника.

Операција апаратом стереотактички се врши са највећом прецизношћу: на ободу места у мозгу се увуче специјална сонда дебела око 3 милиметра. Анестезија ткива се врши смрзавањем.

ПРЕ 100 ГОДИНА...

Пре сто година званично је установљен Пресбирио при Министарству иностраних послова а први шеф, под кнезом Михаилом и доцније, био је Матија Бан. Али много пре тога, за време прве владе кнеза Милоша, док није било ни телеграфа, вести су прикупљали трговци који су имали везе са иностранством, пошто је Београд био раскрсница путева између Запада и Истока.

У овој згради била је прва српска пошта и прва апотека, а 1830. је откупљена за прву државну штампарију, која је доцније добила своју зграду у Поп Лукиној улици.

„На углу улице „Седмог јула“ и Чубрине, сазидао је први наш архитекта Хази Никола Живковић (1792-1870) кућу за рачун познатог трговца Наума Ичка (1825). Од њега је Хази Никола Брзак купио ову кућу која је оста-

ла сачувана све до 1950. године. Професор Никола Б. Несторовић у својој књизи о старим београдским грађевинама каже за Николу Брзак ово: „Може се рећи да је он био први шеф тадашњег назива Пресбириоа јер је он кнезу Милошу, који је тада живео крајем Крагујевцу слао подређене извештаје не само о догађајима у Београду већ и целог света“.

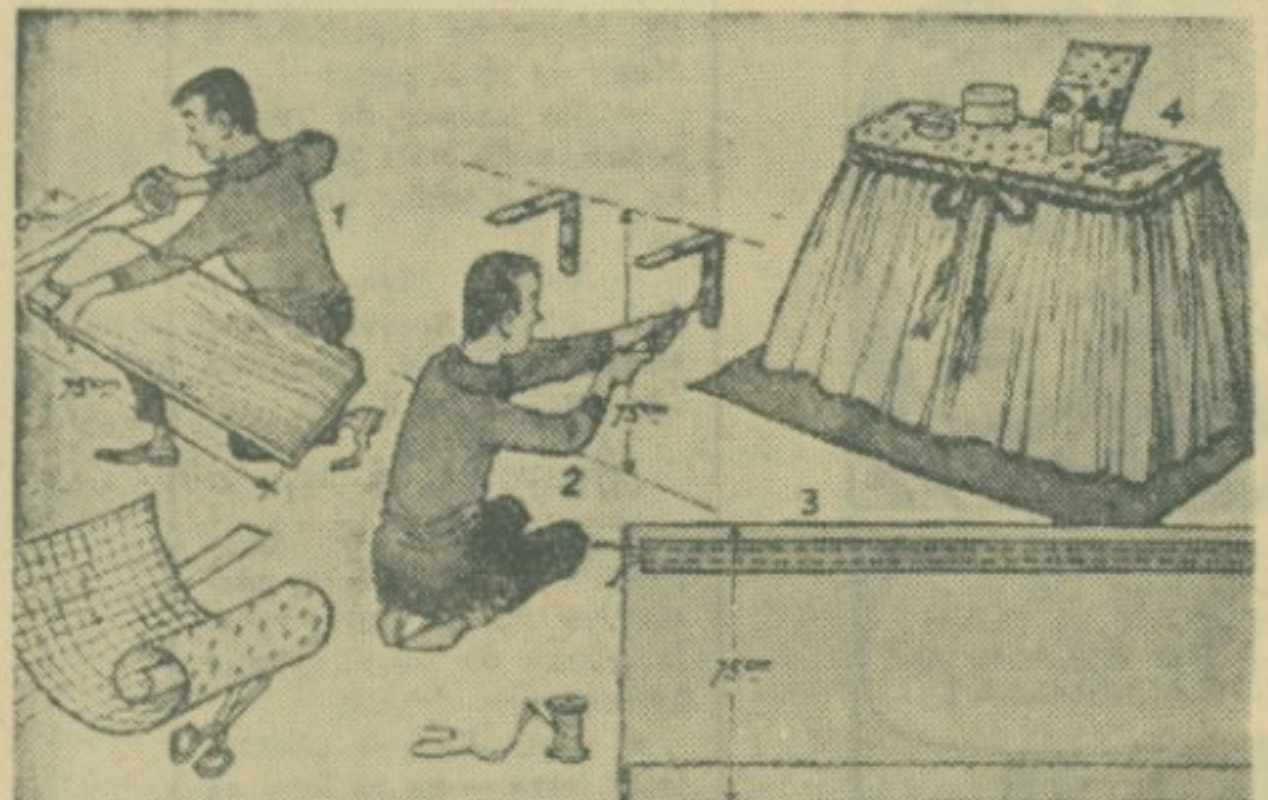
УЛТРАМИКРОТРОП

Од недавно су лабораторије Медицинске академије у Познану обогатиле важним научним инсталацијама: серијом ултрамикротропа — врло прецизних инструмената за сечење препарата који треба да се посматрају испод електронског микроскопа.

Прецизност ултрамикротропа је толика да препарат може да буде танак двадесетпетохиљадити део милиметра или чак и тањи.

За конструкције ових ултрамикротропа је послужило прототип Пољака Феликса Кацмарека из Познања.

НАПРАВИ САМ

Толетни сточић

Предлажемо вам да данас направите толетни сточић, који вам у исто време може послужити и као полица за књиге или лажна комода. Потребни су вам: даска од 75 x 30 см, 80 см неке лепе шарене пластичне материје, 200 x 90 см кртона или неке друге материје у једној од боја на пластичној материји, 2 метра шнура или пантљике и две челичне куке. Замолите оца, старијег брата или мајстора у суседству да вам тестером заобли два врха на дасци (сл. 1). Пластичном материјом прекријте горњу површину даске коју ћете претходно

учврстити на металне куке уздигнуте 75 см од пода (сл. 2). Дуж обе ивице кртона (горе и доле) направите са унутрашње стране поруб, а на горњој пришијте вршцу коју ћете поделити на два дела и почети да ушивате са обе стране да бисте у средини имали слободне крајеве и везали машину (сл. 3) и тако набрали тканину. При том пазите да дужина кртона од ивице даске до пода буде 75 см. Кртон причврстите уз ивицу даске помоћу ексерчића. Пазите да их ставите испод пантљике да вам не би кварили изглед сточића (сл. 4).

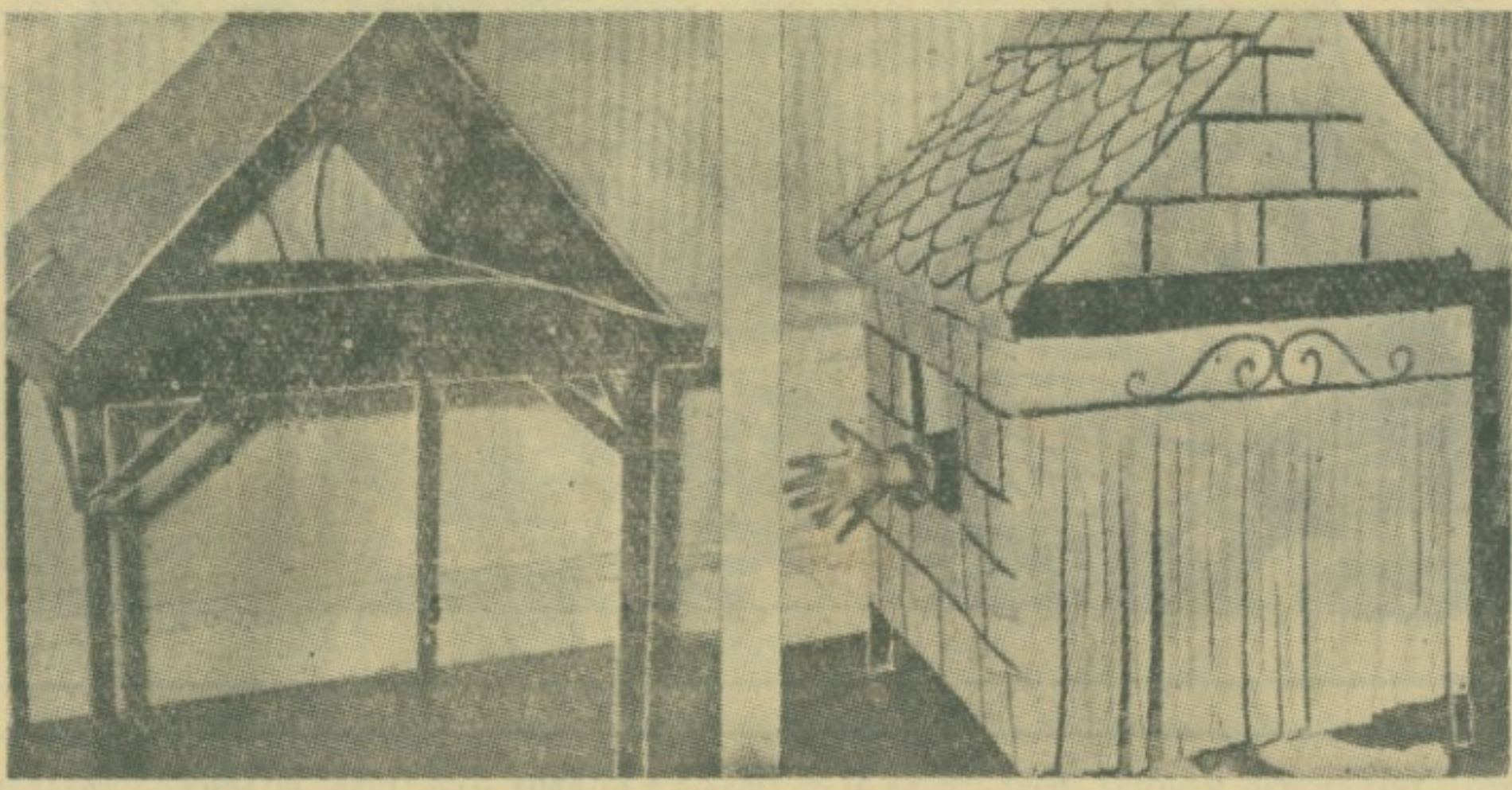
НАПРАВИ САМ

ПОЉСКА КУЋИЦА

Уколико ваша мама има неки стари мањи сто у кухи, на тавану или подруму, замолите је да вам га да: од њега можете начинити кућицу за играње. Ако нема, ви ћете и сами направити „костур“ само мањих размера за млађу браћу и сестре. На слици 1 видите како отприлике треба да изгледа „костур“ кућице. То је у ствари обичан

сто правоугаоног облика коме сте, да би био чвршћи, додали по парче дашчице: прикуцали је укосе за по једну ногу и таблу стола. За кров кућице послужиле вам чврст картон савијен у облику пирамиде, који ћете залепити лепљивом траком по ивицама уз таблу стола. Ако кућицу ставите уз зид онда направите „зидове“ само са стране

и на предњем делу „крова“. Са обе стране изрежите у картону отворе за прозоре (слика 2) а уместо врата ставите папир изрезан у траке, слично „завесама“ на улазу у берберице. Готову кућицу обојите: црвено „пропове“ а зидове од „цигала“ по жељи.

Јесће ли већ чим да...

... до француске револуције привилегију за гајење голубова имало је само племство.

... албатрос и по највећој олуји увек исто лети.

... из Монсоа-ле-Мин у Француској два млада радника су недавно пошла за Токио... на бициклима са надом да ће стићи до отварања Олимпијских игара. Враће се бродом.

... инсталирана на санти леда совјетска поларна станица „Северни пол 10“ пловна

њој. Од 1961. године она је прешла 2.000 километара.

... за време зиме оспце се хране својим ларвама.

... ових дана париска општина је откупила најстарију малу фризерску радњу која потиче из 1630. године. У овом дућанчићу су између осталих биле муштерије: Робеспјер, Бонапарта и други.

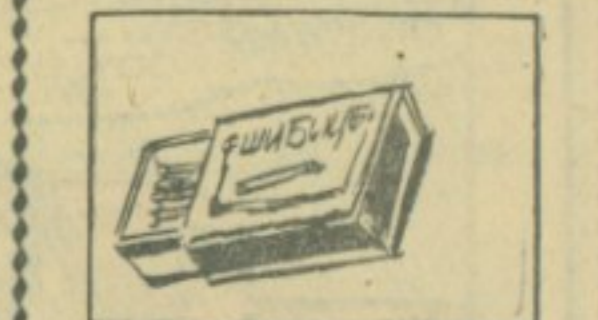
... у долини Диранс, близу Пертуна, једна кокошка нормалне величине снела је јаје те-

шко 225 грама. Просечна тежина једног кокошијег јајета износи 60 грама.

... однедавно у једном великом ресторану Рима гости могу да добију специјалитете из времена римског царства, справљене према рецептима Апицијуса, савременика Августа и Тиберија.

... нако цифра изгледа велика, недавно је објављена вест да су Французи у 1963. годи-

ни просечно утрошили 1.500 зрна шибца по становнику, а то је скоро 50.000 јабланава.

... један немачки лист је 1. априла ове године објавио следећи виц: „Ускоро ће се издавати дозволе за пешаке“.

... у ваздушној бази у Бруксу, четири авијатичара су провела 30 дана у једној кабини херметички затвореној. Удисали су чисти кисеоник.

... месец дана је један слон правно пуштан у Јужној Африци. Пошто је убијен узета

му је крв на анализу која је показала да се дрогирао... једући неке ситне бовице.

**Ква-
Ква!**

Уоћује Паја Патак

ВЕЛИКА ПОМОЋ
Вратио се Паја с посла и нита своја три сестриња шта су радили преко дана и да ли су се лепо понашали.
— Свакако, ујка Пајо, — први му одговори Влаја. — Ја сам опрао ону велику чинију.
— А ја сам је брисао — додаде Гаја.
— А ја сам поконио разбијене комаде и изнео их на ћубре — заврши Раја.
НАЈЗАД ЈЕ РАЗУМЕО
Мића није послушао неко Микијево наређење и Мики га прекореваше:
— Ма колико да ти говорим, теби моје речи уђу на једно а изађу на друго уво.
— Хвала, ујка Мики. Сад ми је постало јасно зашто су нам потребна два ува, а не једно.
ПРИРОДА ЈЕ ЛЕК
— Не, драга, — каже Паја — не можемо да идемо све године на одмор. Ја морам да мислим како ћу платити дугове.
— Али, Пајо, — саветује га Пата — па ти ћеш на одмору мирније о томе мислити.
НИЈЕ ОН КРИВ
Пита неки непознати глас Шиљу преко телефона: да ли је то 22-588.
— Не, ово је 23-588.
— Извините што сам вас узнемирио.
— Ништа — каже Шиља — нисте ви, телефон је звонио.